

SZOCIÁLIS DIÁK

(ESZMÉK ÉS TETTEK)

ÍRTA:

Dr. SZUNYOGH X. FERENC

O. S. B.

BUDAPEST

Ajánlom azoknak az ifjaknak, akik tudják
hogy az szereti Istent, ki felebarátját
szereti és hogy nem szeret az, ki csak
szóval szeret! Tanulják meg kellően, mint
kell magyar népünket tettel szeretnünk.

Programmunk!

Édes hazánk újjáépítése: ez lehet most minden igaz magyar egyetlen programja. De erről igazában nem beszélni kell, hanem ezt meg kell valósítani. Az igazi hazaszeretet csak munkás szeretet lehet.

De mi a haza? Mi az igazi hazafiság?

Sok szépet beszéltek már erről, de kevés világot. Sok magasba röppenő költőt írtak, de kevés kézzel fogható, munkával megvalósíthatót.

A haza kettőt rejt magában: a földet és a rajta levő embereket. És az igazi hazafiság megvédeni ezt a kettőt minden veszélytől és felvirágoztatni ezt a kettőt.

Mit tehetünk mi: tanulók és mit tehetünk ma a magyar földért és a magyar népért: ez a kérdés lebeg előttünk és erre akarunk felelni.

Nem pusztá buzdító szó akar az lenni, amit elmondok, hanem szerető kéznyújtás: Jöjj, fiam és dolgozzunk együtt a hazáért.

Kicsinynek érzed magad és gyengének? Nem baj! Sok kicsiny együtt nagyot tud alkotni, sok gyenge összefogva nagyon erős.

A költő s vele együtt sok hazáját szerető magyar aggódva kérdi: Hol van a vezér, aki ebből a sötétségből ki tudna vezetni minket? Hol az új honszerző Árpád? Az új honszerző IV. Béla? Az ellenséget leverő Hunyadi, Zrínyi? Hol az új programadó Széchenyi? Fájó szívvel panaszoljuk, hogy nincs nagy emberünk, mert e nagy időkben mindenki eltörpül. De ez nem oly nagy baj, fiúk, ha kicsiben erőiteknek megfelelően, követitek nagy példaadóinkat. Akkor nem lesz egy nagy politikusunk, mint Széchenyi, egy nagy hadvezérünk, mint Zrínyi, egy nagy bölcsünk, mint Deák, hanem lesz ezer meg ezer magyar ifjú, és ezeknek mindegyikében meglesz egy kevés mindezeknek a nagy férfiaknak az erényeiből — és így is felvirul hazánk.

Küzdelemre hívlak titeket! Harcra buzdítlak mindnyájatokat! Küzdelemre, harcra a magyar föld és a magyar nép ellenségei ellen.

Tudjátok, kik ezek az ellenségek?

Nemcsak a cseh, oláh, szerb és osztrák: a magyar föld

megrablói, akikkel előbb vagy utóbb meg is kell majd küzdenünk, hanem ezeknél is nagyobb ellenségeink: a tudatlanság, a szegénység, a bűn és a betegség. Ezek a magyar nép, a magyar faj gyengítői és ezekkel már most kell küzdenetek. Ma nem harcolhattok a cseh, oláh és szerb rablók ellen, de igenis ma is és mint középiskolai tanulók és egyetemi hallgatók is küzdhettek e négy nemzetrontó veszedelem: a tudatlanság, a szegénység, a bűn és a betegség ellen.

Ezt a küzdelmet hívjuk szociális munkának és ennek a szociális munkának a vezérkönyve akar számotokra lenni ez a kis füzet. *Eszméket* adok benne és *tettek*re mutatok rá, hogy az eszme bennetek is új eszméket teremtsen és a tettek különb tettekre sarkaljanak. Ki kell alakulnia az új magyar diáktípusnak: *a szociális diáknak*. Ez a diák átérzi a kötelességét, ahogy Istentől kapott tehetségeit a közösségnek, a magyar földnek és a magyar népnek szolgálatába kell állítania.

I. FEJEZET.

Küzdelem a tudatlanság ellen.

Kisfaludy Károly darabjában, „A kérők”-ben a külföldieket majmoló Szélházi báró mondogatja: „Ah, mely hátra vagyunk!” Ugyanez az érzés fog el azonban minden igaz magyar embert, ha nyitott szemmel járja a messzi világokat, de meleg szívvel ragaszkodik hazájához.

Nagyon hátra maradtunk, a magyar nép kultúráatlan maradt, pedig igaz, jaj mily igaz a szó, amit Arany János ad Széchenyi ajkára:

*az én népem, elvész,
Mert tudomány nélkül való.”*

Aki hazáját szereti, akinek a szíve vérzik magyar népeért, annak nem szabad egyetlen egy alkalmat sem elszalasztania, hogy a tudást, a kultúrát terjessze és így is emelje a magyar nép kulturális színvonalát.

Mert igaz, hogy a városi iparos és gyári munkás : hitetlen, templom helyett kocsmába megy, hogy hazáját megveti, hogy könnyű prédája a lelketlen izgatóknak, hogy mint a római csöcseléknak „panem et circenses” volt a jelszava, ő is csak több bért és több élvezetet kíván — annak egyik legfőbb oka, hogy lelke elhanyagolt, nincs tudása, nincs kultúrája.

De ugyancsak a tudás hiánya okozza, hogy a falu oly szegény, népe oly földhözragadott, elmaradott, hogy a jó magyar föld fele annyi termést sem ad, mint a silányabb földű

külföld, hogy pusztít a betegség, a csecsemők halnak, a tudó-vész hadseregeként szedi áldozatait.

A tudatlanság miatt nincs meg ennek a két országfenn-tartó tényezőnek, a városi munkásságnak és a falusi föld-művelő népnek az az ereje, mely egyedül tudja újra felépíteni ezt az országot és egyedül tudja azt felvirágoztatni.

Fiúk! Világosan kell látnunk, hogy népünk elmaradott, tudatlan és kultúrátlan, mert nincs helytelenebb valami és nincs veszedelmesebb is egyúttal, mint a nemzeti önáltatás, a nemzeti elfogultság. Széchenyi írja, pedig nálánál kevés ember szerette jobban ezt a magyar földet és magyar népet: „Itt — a nemzeti elfogultságban — tátong azon mélység, melynek fenekéből gőzölg ki a majd-majd elsülyedendő nemzeti létnek rothadt szaga, s mely mindaddig nemzeti koporsó gyanánt tárva fog állani előttünk, míg azt az önismeret s javulásnak csak jobb emberek által gyakorolt szelleme, az undok önség s törpe alacsonyosság feletti diadalma, a nemzeti dicsőülés és nagyság túrhetetlen szomja s minden magyarnak rokonszerete s egyetértése örökre be nem töltik.” (Stádium 60.)

A valóságból kell kiindulnunk, ha maradandót akarunk alkotni. A valóság pedig az, hogy Magyarország, mint Széchenyi írja, nagy parlag: „Mindenekelőtt hát az értelmiséget tágitani és igazítani s a nemzetiséget terjeszteni kell s Nagyot, Dicsőt; s Halhatatlant csak aztán vihetni végbe! (Világ 81.) Mert csak a „közintelligencia egyedül valóságos erő; ennél előbb-utóbb nagyobb hatalom nincs; s azt a lehető legnagyobb magasságra fejteni, legszebb hazafiúi kötelességünk, mert annál nagyobb jót nem tehetünk hazánknak.” (Világ 182.)

„A sötét jövőendő pedig kizárólag csak azon feltétel alatt mutatkozik bíborszínű távolban: *ha a Magyarság közértelmesség által fejlőd ki tökéletesen...* Ha valami felemelheti még a hazát önboldogságára, Ura örök dicsőségére s hozzá illő magasságra, az semmi egyéb nem lehet, műit *Nemzetiség* s közértelmesség.” (Világ 53, 54.) Illetve Széchenyinek ezt a két szavát egy gondolattal kifejezve: a *nemzeti kultúra* viheti szebb jövőre a magyart.

A kultúra terjesztésének eszközei.

Mindenféle ismeret terjesztésének kétféle eszköze van: a nyomtatott betű és az élő szó. Mi is ezzel a kétféle eszközzel tudunk dolgozni, ezért ezekkel kell foglalkoznunk.

A nyomtatott betű birodalma: a sajtó és a könyv. A kettő közül a könyv ma még keveseknek szól, de a sajtó már a tömegek lelki vezetője lett és vezette is őket a pusztulásba, a csődbe, a Csonka-Magyarországba. Mert, hogy ide jutottunk, hogy ennyire összeroppantunk a belső destrukció miatt, azt

jó részben a mételyező, rossz sajtónak köszönhetjük. No meg a megnemértésnek azoknak a részéről, akiknek meg kellett volna érteniök az idő szavát s áldozniok kellett volna pénzt, támogatást a jó sajtónak. Továbbá azok közömbösségének és kényelemszeretetének, akiknek a meglevő kicsiny, de jó irányú sajtót terjeszteniök kellett volna és nem lett volna szabad elnézniök, hogy mint terjed a rossz sajtó.

Ma nem kell erről sokat írni, hiszen ez bent van már a köztudatban; itt dolgozni kell a jó sajtón. Ennek megerősödése három tényezõn fordul meg: a *pénzen*, amely nagy erõvel megindítja; *az erkölcsi támogatáson*, amely fáradtságot nem ismerõ buzgósággal mindenfelé elterjeszti; és *az olvasóközönségen*, amely állandóan veszi és olvassa. Ezek közül: az elsõnek megszerzése nem áll az ifjúság hatalmában, mert ma már nem százasok, hanem milliók szükségesek, de a másik két tényezõ munkáját már a tanulók is elõ tudják segíteni.

Terjeszteni lehet élõszóval, hogy ahol ismerõsnél, rokonnál rossz újságot látunk, azonnal szólunk és megmondjuk, melyik a jó újság és nem nyugodunk addig, míg nem sikerült a jó újságokat megvetetni velük. Mert ne felejtjük el, hogy *a nem keresztény sajtót is a keresztények veszik, olvassák, tartják fenn*. Ha tehát az olvasóközönséget sikerül megnyerni, akkor elvettük a rossz sajtó életfenntartó erejét.

Lehet terjeszteni a sajtót jó példával is, ha mi sem veszünk soha, még kíváncsiságból sem rossz újságot, hanem pénzünket mindig csak jó újságra adjuk és ha az elolvasott példányt átadjuk más valaki szegénynek. Tudok példát arra, hogy a villamoson otthagytott jó újság néhány sora visszatérített valakit a rossz útról. Hány ilyen példát lehetne találni.

Igazi, magyar és keresztény kultúrát tudnak terjeszteni már a diákok is, ha a jó sajtót terjesztõ lelkes apostolok lesznek.

Nehezebb munka már a jó *könyvek* terjesztése, mert a nép nagy részében nincs meg az igény, hogy könyvet vásároljon. Elolvasni még szívesen elolvassa, ami a kezébe kerül, de pénzt kiadni könyvre, azt feleslegesnek tartja. Tehát mind a két irányban nevelni kellene õket: az egyik irányban, hogy az igényét felkeltsük és fokozzuk, a másik, hogy olvasás-szeretetét jó könyvekkel kielégítsük. Az elõbbi úgy történik meg, hogy ismertetjük a jobb könyveket, felolvasunk részleteket belõle; de ez mind az élõszóbeli kultúraterjesztés közé tartozik.

Terjeszteni is kell a jó könyveket, hogy a felébresztett olvasási vágyat jó könyvekkel elégítsük ki. Ez volna a keresztény könyvterjesztés, idegen szóval kolportázs, de ez nálunk

egyáltalában nincs kifejlödve. Míg a férc-regényeket ezernél több árusító hordja házról-házra, a jó könyvek terjesztéséről és árusításáról alig egy-két jobbirányú könyvkereskedés gondoskodik.

Nagyon fontos lenne a *könyvtárak és olvasókörök* létesítése. Ma persze ez óriási nehézségbe ütközik, de talán éppen azért kétszeresen szükség van ilyeneknek a felállítására. Egy-két színdarabnak előadásával, kis gyűjtéssel, a földművelésügyi minisztérium ingyenes könyvadományával meg lehet vetni falun is egy kis — népkönyvtár alapját. Ha ez megvan, azután már lassan, de biztosan lehet ezt fejleszteni. Ebben már a tanulók is részt vehetnek úgy is, hogy a rendezésben, meg a kezelésben segítséget nyújtanak a könyvtár vezetőjének, úgy is, hogy versenyeznek könyvek megszerzésében falujuk könyvtára számára.

Alkalmas mód még az *olvasó csoportok* szervezése is. Nem is kell ehhez külön helyiség, mint az olvasókörökhöz. Elég egy kis csoport, 10-12 embernek egyesülése; ezek összeállva havonként egy kis összeget áldozva meghozatják az őket érdeklő könyveket és folyóiratokat, egymás között körözik s az év végén a kiolvasott könyveket vagy kisorsolják egymás között, vagy egy kis könyvtárnak adományozzák.

Mire jó az ilyen olvasó csoport? Arra, hogy olcsó pénzen elolvashassák az emberek az újdonságokat. Havonként egy új könyvnél többet átlag nem olvas egy ember. Igen ám, de nem tud minden hónapban új könyvet vásárolni. Ám ha így tizenketten összeállnak, akkor tulajdonképpen mindegyikük csak egyszer vesz meg egy könyvet és ezt is tizenkét havi részletben fizeti ki és mégis tizenkét új könyvet olvashat el. Azután ha mégis több ilyen csoport alakul, azok egymásközt is kicserélhetik könyveiket. Ez a mai drágaság miatt a legolcsóbb könyv-olvasási módok egyike.

A kultúra másik terjesztési főeszköze a nyomtatott betű mellett az *élőszó* és ennek az eszköznek az alkalmazásánál is sok szolgálatot tehet az ifjúság, ha nem is úgy, hogy maga ad elő (bár ezt az inasotthonokban már a nyolcadikos gimnazista is megteheti, hittan tanárjának utasítását követve), ie úgy, hogy ilyen előadások tartását elősegíti. A legjobban sikerülnek az ilyen előadások, ha szemléletes, vetített képek kísérik.

Nyitrán alakult is egy ilyen vetítettképes előadásokat rendező egyesület, a KIVÉ, mely most Budapesten székel (VIII., Horánszky-u. 20) és kölcsönöz ki ilyen állóképsorozatokat a felolvasással együtt a szentírás, a vallás és erkölcsstan, hitvédelem, a szentek élete, a történelem, a földrajz, egészségtan köréből. Ha egy ilyen sorozatot tudunk előadni megszakítva egy énekszámval, vagy szavalattal, nagyon sokat tehetünk a jobb ízlés és tudás fejlesztésén.

De ha ez nem is lehetséges, évenként egy-két jobb szín-

darabot sikerül falun is előadatnunk. Ez is az élőszóval való kultúraterjesztés egyik fajtája. Vagy egy-egy ünnepélyt rendezünk s ezen hazánk egy költőjét, például Petőfit vagy Aranyt ismertetjük, elmondjuk életét, elszavaljuk néhány versét, ezzel is a magyar lelket sikerült egy kissé nemesítenünk. És ha sokan és sok helyen iparkodnak egy-egy kicsit emelni, végül mégis csak sikerül műveltebbé tenni magyar népünket eszében, szívében, egész valójában.

A lélek kultúrálásának egyik legfőbb módja: a zene és az ének. Azt mondja a német közmondás:

„*Wo singt man, setzt dich nieder,
Böse Menschen haben keine Lieder!*“

„Ahol énekszó van, ott bátran ülj le, rossz embernek nincsen dala.”

De kár, hogy kiveszőben vannak a régi szép népdalok és elfoglalják helyüket a kabaré-nóták. Mennyivel szebb, nemezebb, tisztább világ van a régiek nótáiban, mint a mai kuplékban! Hogy kellene azon dolgoznia minden tanuló ifjúnak, hogy ezek a szép magyar énekek ismét közkinccsé legyenek. A Magyar Jövő ifjúsági dalosversenye a magyar kultúra megteremtésében nagyobb lépés, mint száz politikai díszbeszéd. Fiaim, énekeljtek s énekekkel vigyétek ki a faluba, vigyétek el a városba a nép közé a magyar éneket, a magyar lelket, a magyar kultúrát.

Így lehet terjeszteni a tudást és műveltséget falun és városban az előadások, színdarabok és énekek által.

Pontos azonban a *rendszeres oktatás* is. Ennek egyik legegyszerűbb példáját adta Dánia, mikor megszervezte a „Volkshochschule”, „Népfőiskola” mozgalmat. Érdekes megnézni Erik Henningsen dán festőnek a képét egy ilyen iskoláról. Mily feszült figyelem ül minden ember arcán, még a legegyszerűsében is, és hogy sugározza ez a kép azt a tanítást: „A tudás hatalom”. De persze csak az igazi tudás, a lelki műveltség, amit egyedül nevezhetünk kultúrának.

A dán népfőiskolákról írja Czettler Jenő, miután beutazta Dániát, hogy ezt a csodálatos szép intézményt a dán irredentizmus teremtette meg. (Vájjon mit teremtett az irredentizmus minálunk a négy szobron, a bazilikái zászlókon s néhány frázissá vált mondaton kívül ?!) Dánia 1864 után csaknem abban a helyzetben volt, mint mi vagyunk a trianoni béke után. A háború után maradt egy csonka agrárország, mert egyetlen kultúrterületét, Schlesvig-Holsteint elvették a poroszok. Maradt számukra Jutland félszigete, ez a lapos, mocsaras, ködös, soványtalajú, tiszta agrárterület. És ekkor egy egyszerű nép-

tanító: Költ kitűzte azt az elvet, hogy amit fegyverrel elraboltak tőlük, azt kultúrával kell visszafoglalniuk. (Ez az igazi irredentizmus!)

Megcsinálták Astgauban az első népfőiskolát, és ebben 18-20 ezer paraszt gyermeket tanítottak meg állampolgári ismeretekre. Először is tanították az ó-skandináv nyelvet, de csak oly mértékben, amely szükséges volt arra, hogy a dánok, svédok, norvégek és bizonyos mértékig a finnek ősi énekeit — magyarul mondva a regös énekeit — el tudják énekelni s ezzel a lesújtott, porbatiport nemzetnek önbizalmát visszaadják, hogy nemcsak magunk vagyunk, porbatiport dánok, hanem egynép vagyunk svédekkel, norvégekkel, a finn tartományban levő fajrokonainkkal, tehát a mi sorsunk sem dőlhet el véglegesen.

A nemzeti önbizalomnak a fejlesztése volt tehát az első lépés, a másik pedig a történelemnek intenzív oktatása. Mi hatna jobban, serkentőbben, mint az ősapák vitézségének, bátorságának, nagyságának szembeállítása a mostaniak törpeségével, gyávaságával.

De a múlt felidézése mellett a jövő fejlődést is munkálták. Megtanították a parasztot arra, amihez nem értett. Kereskedőt neveltek belőle, megtanították mérni és számolni. Megtanították főleg arra, amiről a következő fejezetben mi is bővebben szólnunk majd, *a szövetkezetben rejlő önsegítés gondolatára*.

Nagyon fontos volt ezekben a dán főiskolákban az, hogy a tanár és a tanulók közt állandó közvetlen érintkezés volt. A társadalmilag legtávolabb állók is együtt laktak, együtt étkeztek, együtt éltek. Még pedig nemcsak a férfiak, hanem a nők is, mert ezek számára is volt iskola és itt is egy padban együtt ült az izlandi luteránus püspök leánya az egyszerű földművesleánnyal. Ez volt a legnagyobb szociális iskola.

A dán példa a legtanulságosabb a magyar irredentizmusra nézve. Főként ha meggondoljuk, hogy Széchenyinek programja is ez volt: visszaadni e nemzetnek önbizalmát, mert amikor sokan azt gondolták: Magyarország — volt, ő szerette hinni és hirdette is: *Magyarország lesz*. Azután felvetette a kérdést: „Akarunk-e nemzetileg újjáalakulni, vagy beérjük-e ringyrongy foltozással” (Hírlapi cikkek II. 228.) s akarunk-e ennek megfelelőleg szelíd és folytonosan célratörő reformot, még pedig nem szóval, hanem tettel, mert „*a tett az első, a szó a második*”. (Világ 157.) Azért tehát lássunk mi is az eszmék után néhány tettet is, néhány útmutató példát, mert a példa a legjobb tanítás.

Néhány útmutató tett.

Egy német városkában, ahol nem volt igazi, jó könyvkereskedés, húsvétkor és karácsonykor, meg a búcsú alkalma-

val néhány diák vállalkozott az árusításra. Előre jó reklámot csaptak a fiúk között, megkérték a plébános urat is, hogy a templomajtón hirdesse ki, hogy itt és itt jó könyvet lehet vásárolni. Az árusító helyen jó csoportokban elrendezték a könyveket, hogy mindenki megtalálhassa a neki megfelelő könyveket. Egy idősebb s a könyvekhez jól értő diák volt a vezető, és ő megmagyarázta az egyes csoportokat, íme: a kultúra terjesztése jó könyvek útján. Hány cserkészcsapat vagy kongregáció követhetné nálunk is ezt a példát?

Van magyar példa is. Guta községből több fiú járt gimnáziumban Komáromban. Közülük az egyik, Borka Géza, összefogta őket és a falusi fiúkból, lányokból kiegészítve, kis színtársulatot állított össze s azok egy nyáron két színdarabot is előadtak. A darabot is úgy választották meg, hogy hatásos legyen, meg előtte előadás és szavalat is volt, mellyel egy-egy költőt ismertettek, így tehát a játékosokat is nevelték, meg a hallgatókat is művelték. A bevételt jótékony célra fordították. Ez egyik legkönnyebben megvalósítható példa. Ha egy faluból két, három gimnáziumba járó fiú van, már a plébános úrral és a tanító úrral együtt, a karácsonyi vagy a nyári szünetben megtehetik ezt és a bevételből állítsanak fel kölcsönkönyvtárt és így legalább az összegyűlt pénz a falu javára, a falu kultúrájának emelésére szolgál.

Egy most megjelent diákgregényben (címe: Garrick: A diákvilág) szintén olvastam egy szép példát az angol gimnazistákról. Ezek közül a jobbindulatúak és szociális érzésűek vasárnap délutánonként elmentek a helybeli inasotthonba és ott a kis inasokkal együtt töltötték el a délutánt. Egyik egy könyvet hozott s abból olvasott fel egy sarokban néhánynak. A másik az ablaksarokban sakkozott. Itt egy kis elektrotechnikus inasnak magyarázott egy nyolcadikos gimnazista a fizikából valamit, amott viszont egy ügyes mechanikus tanuló rajzolt valamit egy realistának, aki a könyve után nem tudta megérteni azt a szerkezetet. A végén énekeltek is és valamennyien nemesedve tértek haza. Nem lehetne-e nálunk is megtenni ezt? Hisz nem kellene hozzá más, mint egy helyiség (ha más nincs, az iskola egyik terme sem lenne rossz, ott legalább még tornaterem is van), no meg egy kis szociális szív.

Ehhez hasonló magyar példát is tudok mondani. Komáromban a cseh megszállás első idején a Katolikus Legényegyesületen kívül más egyesület alig volt, ahol a magyarok összejöhettek volna, itt pedig a mesterlegények közt szép, vi-

rágzó, magyar élet indult meg. Ekkor a Komáromba szorult intelligens ifjak nevében egy otthon tartózkodó IV. éves mérnök és az előző évben érettségizett gimnazisták nevében egy másik ifjú mentek el megkérni a Legényegyesület elnökét, hogy alakítson az ő számukra is egyesületet. De az elnök azt ajánlotta, hogy lépjenek be a legények közé. A szót tett követte és egyik fél sem bánta meg, mert oly magyar centrummá lett az egyesület háza, hogy a csehek végre is bezáratták, azzal a megokolással, hogy ott minden legkisebb alkalmat megragadtak az ifjak a magyarság iránt való szeretetüknek és a csehek iránt érzett ellenszenvüknek hangos és tüntető kifejezésére.

A kultúra terjesztésének legszebb példáját az angol egyetemi ifjak mutatták. Három fiatalember, (akik közül egyik sem érte meg a 35-ik életévét), Richárd Green, Edward Denison, de különösen Arnold Toynbee voltak az „egyetemi telep”, vagy más szóval „gyarmatok” megalkotói. Az a gondolat vezette őket: íme mi angolok elmegyünk Amerikába, Ázsiába, Afrikába, Ausztráliába és ott gyarmatokat, telepeket létesítünk, terjesztjük a kultúrát. És nem vesszük észre, hogy itt közvetlen közelünkben, itt Londonban is van Afrika, van az emberi élet sivárságának ijesztően nagy birodalma. Itt is szükség lenne gyarmatokra, telepekre, hogy ezek a kultúrát elvigyék ezekbe a nyomortanyákba. És Toynbee vállalkozott erre a munkára. Messze kinn a külső városban, az East-Londonban vett lakást. Ott, ahol a szegény és nyomorult munkások százezrei vannak és azután a munkásokkal érintkezésbe lépett. Meglátogatta őket, elment hozzájuk meggyőződni arról, milyen nyomorúságban laknak, beszélgetett velük, kikérdezte őket életviszonyaik felől, megnyerte bizalmukat és magához hívta őket. Először szerény hajlékában taníttatta őket, tanácsokkal szolgált nekik, vigasztalta őket. És Toynbee nem sokáig maradt egyedül; csakhamar akadtak követői, és itt is, ott is keletkezett egy-egy kis „szociális telep”, és belőle a kultúra áradt szét a bérkaszárnnyák nyomorult otthonaiba.

Így találta meg a szerető szív a szociális bajok egyikének, a tudatlanságnak, kultúrátlanságnak az orvosságát. Ugyanis tisztán anyagi és gazdasági alapon a szociális kérdést lehetetlen megoldani. Toynbee mondja: „A magasabb fizetés nem cél. Senki sem követelhet magasabb bért azért, hogy a munkás több érzéki élvezethez juthasson. Mi azért követeljük ezt, hogy javíthassunk a munkás anyagi helyzetén és így a bizonytalan jövő szorító érzése alól megszabadulva, tisztább és méltóbb életet élhessen.”

Az első ilyen főiskolás telepnek, mely 1884-ben alakult, Toynbee Hall a neve s ez lett a többinek is a mintaképe. Mert csakhamar elszaporodtak ezek a telepek. Fejlődésük gyorsan

ságát mutatja, hogy még 1900-ban Angol- és Skótországbau 44 telep volt, Amerikában pedig 70, addig öt évre rá, 1905-ben már kétszer annyi: Angliában 89, Amerikában 139. Tagjai kétfélék: a *Resident Workers*, akik egy vagy több éven át bent laknak a telepen (ilyen volt a Toynbee Hallban 1905-ben 18) és ott folytatják a kultúra terjesztését. A másik a *Non-Resident Workers*, a munkatársak, akik egy vagy több alkalommal bemennek a telepre segíteni a rendes munkásoknak (számuk Toynbee Hallban 200 volt). Ezek között voltak egyetemi tanárok, művészek, politikusok, orvosok, akik így előadást tartottak az egyszerűbb népnek.

Hogy mi mindennel foglalkoznak egy ilyen telepen, szépen illusztrálja az egyik értesítőjük tartalomjegyzéke: Munkaközvetítés, munkásvédelem, betegápolás, orvosi kezelés, *virágok osztása a betegek között*; irodalmi, politikai és zenei előadások tartása, játék és szórakozás; gyorsírás, nyelvtanítás stb. Ez a program is mutatja, mily kultúraterjesztő munkát végeznek a tanulók ezeken a telepeken. És az eredmény?

„Annak, hogy a szociáldemokrácia Angolországban nem vadult el annyira, mint Németországban, hogy a szociális törekvések, a munkásoknak «a törekvései, hogy jobb állapotot teremtsenek maguknak, nincs összekötve a vallástalansággal, a hazafiatlansággal, hogy az angol munkásban nincs meg az a gyűlölet a birtokososztály ellen, mint Belgiumban, Németországban, Franciaországban és nálunk, mindennek nagyrészt ezek a „settlementek” (ez a gyarmat angol neve) az okozói.”

Ilyen telep nálunk is alakult Újpesten. De nem szükséges ilyenhez külön épület és állami támogatás. Ha három-négy megértő fiú egyesül és együtt vesz ki lakást valahol a Ferencvárosban, vagy „Csikágó”-ban, sőt, ha Amerikában nem tetszik, hát akkor „Tripolisz”-ban, már alkothatnak szociális telepet. (Csikágónak és Tripolisznak hívják Budapest két legszegényebb városrészét.) Mily szép munkamegosztás lehet közöttük, ha az egyik mondjuk jogász, a másik orvostanhallgató, a harmadik filozopter, a negyedik technikus. A jogász oly könnyen tud akkor kétes esetekben jó tanácsot adni, egy kérvényt megírni, egy szegény lakót igazságához juttatni. Az orvostanhallgató a ház betegei körül foglalkozni. A filozopter esténként a gyerekeket énekre, versre taníthatja. A technikus tud elromlott vízcsapot megigazítani, más valamiben segíteni. Egy-egy bérkaszárnya ezer és ezer szociális bajt rejteget és három-négy ilyen bátorlelkű „telepes” a szociális szeretet csodáit tudja művelni, ha van hozzá krisztusi-szívük. S a magyar fiúkban ne lenne ilyen szív?!

De lányok is dolgozhatnak ilyen irányban, nemcsak a fiúk. Angliában a leányoknak is vannak „settlement”-jeik és például a katolikus leányok „St. Cecilia's House Settlement”-jében,

1910-11-ik évben a következő munkát végezték: szegényeket látogattak 2094 esetben, 250 gyermek számára karácsonyi lakomát rendeztek, vidékre, üdülésre elhelyeztek 215 szegény leányt, akik számára egyébként 93 kirándulást is rendeztek, 184 asszony számára lelkigyakorlatot tartottak, kézimunkára kioktattak 65 leányt, 66 anyaoktatóestét is tartottak — és voltak összesen tagok 110-en, akik közül három bennélt a „telepen”, a többi csak külső segítő volt.

Angliába került magyar nővérünk, Gineverné Győri Ilona, az angolokról írt könyvében leír egy settlementben eltöltött napot és ezt olvasva, felébred szívünkben a vágy, bár mentől hamarabb lennének a mi diákjaink közt is ilyen aranylelkű szociális diákok. És látjátok, magyar fiúk és magyar lányok, vannak nálunk is ilyen aranylelkű teremtések. Egy magyar leány megmutatta, hogy hol tudnánk mi is ilyen „gyarmatot” alakítani, hogy hol van a „magyar Afrika”.

A magyar „Afrika”.

Valóban van ilyen is. Nem is olyan messze, száz kilométerre Budapesttől, már a kellős közepében vagyunk. A magyar Afrika a nagy magyar Alföld. Elszomorodik az ember szíve, ha látja, hogy ez az alapján, természeténél fogva tehetséges, okos, jó magyar nép, mennyire tudatlan, mennyire kultúrátlan még vallásosságában is.

Hanauer István váci püspök megdöbbenő képet tárt elénk erről a szellemi, vallási „Szaharáról”, mely éppen a legmagyarabb vidéken pusztít a lelkekben. De akadtak, akik a megdöbbenés után azt felelték: Én elmegyek a magyar Afrikába és elviszem oda a kultúrát, elviszem Krisztus világosságát. Erre a gyönyörű munkával vállalkoztak a Szent Benedek Leányai. Alapítónőjük Berecz Skolasztika, még világi tanítónő korában bevette magát az egyik tanyára és onnan dolgozott a lelkek művelésén. Beszámolójában ilyeneket ír:

„Egyik tanyai iskolában, mikor először feltettem ezt a szuggeráló kérdést: Úgy-e kicsikéim, ti tudjátok ki volt a Jézuska? — hát *50 gyerek közül egy sem akadt, aki megtudta volna mondani.* Csak néztek, mint a halak.” íme, Krisztus születése után 1924-ik évben, a keresztény Magyarország kellős közepén, azt se tudják a gyerekek, ki volt az Úr Jézus!? De, halljuk, mit ír tovább!

„Legtöbb dolgot, de egyúttal a legnagyobb örömet is a missziós iskola nyújt. Tanítványaim száma ott tán a kétszázat is meghaladja. Oda legnagyobb részben felnőttek járnak. Megtörténik, hogy egyszerre három nemzedék is hallgatja szavaimat: nagyapa, apa és fiú együtt tanulja meg a keresztvetést, a Miatyánkot és szent hitünk többi tanításait. Rettenetes e nép elhagyatottsága.”

„A hittanon kívül persze sok mindent tanítok a missziós iskolában. Fölváltva jönnek a gyermekek, nők, férfiak. A buzgalom határtalan! Lányaim és asszonyaim kötnek, horgolnak, hímeznek, fonnak, varrnak s e mellett minden irányban nyújtok nekik fogalmat. Volt több analfabéta is köztük, kik már most szépen írnak, olvasnak. Mekkora öröm, ha valamit hiba nélkül kitudnak olvasni, le tudnak írni! Asszonyaim néha még főzés közben is az Abc-t forgatják.”

„Nem kisebb, sőt tán még nagyobb a férfiak buzgalma, aminek roppantul örvendek, mert igen sokat lehet velük elérni. Közülük a legtöbb írni, olvasni és számolni tanul. Míg látunk, addig ilyesmit végzünk; s ha már beesteledik, akkor kedves beszélgetés közben nyújtok nekik némi kis történelmi, földrajzi és politikai ismereteket.”

Többet nem is idézek Berecz Erzsébet leveléből. Ha megkap minket az angol Toynbee példája, mellyel a londoni Afrikában teremtett szociális gyarmatot» settlementet, akkor százszor inkább kell, hogy fellelkesítsen minket ennek a magyar lánynak a példája, aki a magyar Afrikában, az Alföldön teremtett magyar missziós telepet. Az angol Toynbeenek azonban akadtak követői az angol ifjak között, de vájjon a magyar lány példája tud-e követőkre találni? Pedig, de jó lenne! Ezzel a tudatlanság elleni küzdelem győzelemmel végződne.

Tekintsünk csak távolabbra. A magyar tanyák nincsenek úgy szétszórva és nincsenek egymástól oly nagy távolságra, mint az északi népek lakóházai, melyek akárhányszor egynapi járásra vannak egymástól. És a statisztika mégis mit mutat? Európában a legkevesebb analfabéta éppen Svédországban, Norvégiában, Finnországban van. És milyen a nép? Egy földrajzkönyvben olvasom: „Itt tudnak vasárnapot ülni.” A partközi szállítást lebonyolító hajócskák szépen sorjában állottak egymás mellett. Egyiken-másikon egy-egy körszakállas, fapipás hajós ült — illusztrált családi lapot olvasva. A többi a közeli templomban hallgatta a pásztorát. És minden hajócskának a hátulján volt egy kis kabin, a kabinban polc, a polcon 8-10 darab könyv. És ez így van Krisztiniától Bergenig és onnan Dronheimig, föl egész a heringfogó Lofeti szigetekig, keresztül-kasul egész Norvégországban, minden parasztházban van egy kis polc, a polcon könyvek, azaz családi könyvtár.”

És mivel érik el ezt? *A vándortanítással!* Finnországban is százával vannak ilyen vándoriskolák, ők kisiskolának — pikten lanlunak — hívják. Ilyen iskola miindössze egy-két hónapig van egy helyen és bennük csak írás-olvasásra és az *ének elemeire* tanítják a gyermekeket.

És most a magyar leány tette után lássunk egy magyar eszmét. Nem lehetne módot találni vándoriskolák alkotására? Az angol diák sokszor egy-két évre is vállalkozik szociális munkára a settlementekben. A magyar főiskolai hallgatók

közt nem akadna vállalkozó, aki húsvét körül, amikor amúgy is hosszú szünet van a főiskolán, kimenne egy-két hónapra egy tanyára és a hatósággal közreműködve, tanítaná az írást-olvasást, számolást és bizonyítványt is adhatna az elemi tanfolyam elvégzéséről?

A Szent Benedek Leányai megkezdték ezt a munkát. Berecz Skolasztika és társnői példája mutatja, hogy egy leány is tud oázist, kultúrát teremteni a magyar Afrikában, a magyar szégyen-területen. Amelyik katolikus leány ebben a munkában segítem akarna, írjon Szent Benedek Leányai perjelrnőjének (Címe: Tisza újfalu, Pest vm.), az majd ad útbaigazítást a vállalkozóknak.

Dalkultúra — magyar kultúra.

Az új német ifjúsági mozgalom egyik programpontja az elfeledett régi német dalokat kiásni a feledésből, felújítani és elterjeszteni. Egy csoport ilyen diák gitárpengés mellett német dalokat énekelve járta a német földet. Egy öreg úr mosolyogva nézte őket és biztatva mondta nekik: „Fiaim, csak énekeljetek — és keltsétek fel az alvó német lelket!”

A magyar lélek is alszik. Vagy talán nem? Ha nem alszik, akkor ugyan hol van, hol látható?

Hol a magyar lélek az irodalomból? Az „intellektuellek” magyarul írt művei mindenképp fakadnak, csak magyar leiekből nem. A magyar levegő, az illatos mező, a rengő kalásztenger, a pacsirta éneke szól-e felénk a ma irodalmából, vagy a kozmopolita városok erkölcstelen idegrángatódzása, az érzéki ség mocsárbúze?

Hol a magyar lélek a zenében? Talán az „Uncili smuncili” vagy a „Gyere te niemand” kupléiban? Vagy talán a bárok és lebujok jazz bandáiban? Vagy a ligetben nótázó fiúk népdal-imitációiban?

Hol van a magyar lélek a beszédben? Hogy tűnik el a magyar szó minden varázsa? És „te jó Isten” „mily szörnyű szép” ez a pesti jassz nyelv, melyen „dumál” már a diák is? És „milyen szépen veszi ki magát” a német kifejezés ebben az ázsiai idiómában?

Hol van a magyar lélek a művészetből, az otthonokból? Ki látott magyar bútort egy szobában? A biedermeier, empire és a Louis quatorse mellett hol van magyar emlék, magyarbútor? A házak közt hány épül Thoroczkói Wigand Ede álomba való szép tervei szerint és hány az internacionális sablon szerint?

Fiúk! ébresszétek fel ezt az alvó magyar lelket! Amikor rászánjátok magatokat, hogy küzdeni fogtok a tudatlanság ellen, tanítsátok, ahol tudjátok az általános emberi kultúrát, tanítsátok főrészt, amit e könyvben magatok is most tanultok

meg: a butaság, nyomor, az erkölcstelenség és a betegség elleni küzdelmet, de legelsősorban tanítsátok a magyar kultúráját.

Keressétek fel, újítsátok fel a népmeséket és vegyétek magatok mellé a gyermekeket, mondjátok el nekik! Rendezzettek mesedélutánokat ezeknek a kicsinyeknek s a magyar népmesékkal az ébredező magyar léleknek adjátok meg az első indítást!

A magyar népszokásokat ne engedjétek feledésbe merülni. Készítsetek diákok Betlehemet s megneemesítve a magyar képzeletnek ezt az alkotását, járjátok be a magyar otthonokat, hogy a néplélek serkedezze mindenfelé. Húsvétkor a piros tojásokon hímezzetek tulipánt, magyar cífraságot. Nézzetek szét a magyar falukban, ezer magyar tudást láttok veszendőben s vele pusztulóban a magyar lelket. Mentsétek meg, ami még menthető.

Tanuljátok meg jól a magyar történelmet, hogy tudjatok mesélni belőle mindenfelé, ahol nem ismerik igazán a magyar multat. Amely nép nem él a múltjából, annak nincs jövője. A magyar múlt ott van a magyar történelemben, a magyar legendákban, a magyar mondákban.

A magyar jelen pedig itt van a magyar földben, a magyar népben. De ismeri-e mindenki úgy a magyar földet s magyar népet, mint kellene ismernie? Mikor cserkészeimmel, a kőszegi Jurisich-fiúkkal mozgótáborban bejártuk a Mátrát, Bükköt, Hortobágyot, Hegyalját, úgy mentünk oda, mintha honfoglalásra mentünk volna. Hazánk egy darabját meggyünk elfoglalni, mert akkor lesz a miénk, ha ismerjük és szívünkbe zárjuk. A Bánátot, Bácskát, Erdélyt és a Tátrát nem a Trianon rabolta el tőlünk. Már előbb elveszítettük, amikor nem ismertük meg igazában. És még ma is nagyon sok magyar előtt csak szó, csak fogalom mindez, de nem húsbavágó, vértől átjárt valóság, melynek leszakítása fáj, mert élő valami, mert a mienk.

Elsősorban pedig, fiaim, csak énekeljétek.

Mikor Finnországot az orosz elfoglalta, elnémult a finnek népe. Azelőtt, ha a cári család közéjük ment, dalos karok fogadták, ekkor bezárult a nép dalos ajka. De maguk közt énekeltek. Nem kapkodtak idegen lélekből, idegen kultúrából fakadt dalok után, hüen őrizték évszázadokon át a Kalevala ősi nyolcasait. És az ősi ének megtartotta bennük az ősi lelket. Nem is tudták az orosz cárok elnyomni őket. A turáni lélek — a velünk rokon lélek — a dal hazájává tette a rideg, havas, ködös északot is.

És nálunk? Mit énekel már a falu népe is? Szüretkor már a pesti kabarédalokon mulat a mai ifjúság, csak az öregek búsulnak még neki, ha néha-néha megcsendül a magyar nóta. Fiúk, ne engedjétek feledésbe menni ezeket a régi énekeket: Igaza van a legelső népdalgyűjtőnek, Pálóczi Horváth Ádámnak, mikor a Csínom Palkó nótájára azt írta: „Itt is vallom,

hogy egy ilyen régi kuruc darabnak *káróbbnak* tartom örök elvesztését, mint a hódoltató táborból egy hatvanfontos ágyúnak.”

Lám, ezek a régi dalok megmutatják, hogy amíg egészséges volt a magyar lélek, visszariadt az idegen szellemtől. Még kifigurázta a csárdáshoz, toborzóhoz szokott magyar nő-táiban is a XVIII. században, hogy a menuetteben a német a „ló módjára tipeg minden sorára”. Sőt azokat is kigúnyolta, akik fényes ősi magyar ruhájukat ledobták és német divat szerint öltözködtek! Bezzeg nagyon beteggé kellett lennie ennek a magyar léleknek, hogy most minden ellenkezés nélkül magára vette az internacionális, magyartalan, kereszténytelen szellem jármát.

Teremtsük meg tehát újra a magyar dal kultúrájával az igazi magyar nemzeti kultúrát, hogy *a magyar ismét magyar legyen.*

II. FEJEZET.

Küzdelem a szegénység ellen.

A szociális erények közül legelőször fejlődött ki a szegények gondozása. Krisztus szava: *mihi fecisti*: „Amit a legkisebbnek cselekesztek atyámfiai közül, azt nekem tettétek”, ott csengett a hívők lelkében és felkeresték a betegeket, ruházták a mezíteleneket, ételt adtak az éhezőknek és italt a szomjazóknak. Mert hitük megláttatta velük a szegényben a szenvedő Krisztus képmását. Tertullianus írja: Vidisti fratrem, vidisti Christum. „Szenvedő embertestvért láttál? Krisztust láttad!” Áldoztak is a hívő keresztények annyit, hogy dicső példájuk előtt meg kell hajolniuk még a kereszténység ellenségeinek is. És áldoznak ma is. Paulai Szent Vince leányainak például 1891-ben Európában 2434 házuk volt és ezekben 185.000 gyermeket neveltek, 46.635 súlyosabb beteget ápoltak.

De a jótékonyág gyakorlása nemcsak vallásos kötelességünk, hanem egyúttal hazafiúi kötelességünk is, mert egy hazának a gyermekei vagyunk mindnyájan. Kell tehát, hogy minden magyar testvérnek tekintsen minden magyart, hisz így virágozik fel hazánk. Míg ellenkező esetben, ha a szegényen, nyomorgón nem segítünk, a magyar haza pusztul, romlik. A latin közmondás mondja: „paupertas maxima meretrix”, a szegénység egyik igen nagy bűnrecsábítója az emberiségnek. A szegénység viszi rá az embereket lopásra, rablásra, ez viszi rá a nőket, hogy önmagukat, testüket pénzért eladják. A szegénység öli ki a lelkekből a hitet s erkölcsöt, ez kergeti a proletárokat az osztályharcba.

Látták ezt az újabb szociológusok is s keresték a szegénység leküzdésének módszereit. Angliában egy házaspár, Webb Sidney és Beatrice foglalkozott ezzel a kérdéssel (könyvük magyarul is megjelent). Ezek a szegénység okait keresték s azokat akarták megszüntetni, azt hitték, hogy akkor mechanikus módon megszűnik a szegénység is.

Két dologban tévednek általában a nem keresztény módon gondolkodó emberek. Egyik tévedésük, hogy azt hiszik, hogy a szegénységet teljesen meg lehet szüntetni. Pedig Megváltónk megmondotta, hogy szegények mindig lesznek. Azért a megakadályozó intézkedéseken kívül kell olyan intézmény is, mely a fennlevő nyomort akarja enyhíteni. Mi is tárgyalni fogjuk a szegénység megakadályozásának módjait, nevezetesen a takarékoskosságot és a szövetkezeteket, de ezenkívül iparkodunk rámutatni arra is, hogy a diák is mint tudna résztvenni a meglévő nyomor enyhítésében.

A másik tévedés az, hogy mindig csak a testet veszik figyelembe s megfélemedeznek a leiekről. Abból a tiszta materialisztikus elvből indulnak ki, hogyha a test rendben van, akkor a lélek, az erkölcs, a jóság is követni fogja a testi jólétet. Krisztus nyomain járó szociális diáknak azonban a lelket, a halhatatlan lelket kell tekintenie, mert igaz az, amit egy angol nő, Elisabeth Fey, oly szellemesen fejez ki: „Charity to the soul is the soul of charity”, a felebaráti szeretet lelke a lélek iránt való szeretet.

Legelőször is tehát azt nézzük meg néhány példán, hogyan tud a diák a meglévő nyomoron enyhíteni.

Néhány útmutató tett.

A szegénység ellen küzdeni nehéz a diáknak, mert maga is sokszor szegény, de azért nem lehetetlen, ha keblében talá-lékony szív dobog. Még a gyermekek is sokat tudnak tenni, mint ezt a német gyermekek Kinderlegion nevezetű szervezete mutatja. Ezek a gyerekek (alsó osztályú gimnazisták és realisták) megfogadják, hogy hetenként legalább egy órát dolgoznak a szegény gyermekek javára. Az egyik dobozokat csinált, a másik lombfűrészanyagot készített, a leányok legnagyobb része varrt vagy kötött. Karácsony körül nyilvános kiállítást rendeztek a készített tárgyakból és azoknak árából nagyon sok szegény gyermeknek szereztek már boldog karácsonyi ünnepeket. És a magyar diákok nem tudnának versenyezni a németekkel?

Hogy mit tud tenni egyetlen egy ifjú, ha felébred benne a tettek utáni vágy és gyakorlati módon is megakarja mutatni hitét és fajszeretetét, annak legszebb példája Ozanam Frigyes, a Szent Vince-egyesület alapítója. Született 1813-ban Milánó-

ban, de szülei csakhamar visszatértek Délfranciaországba, Lyonba. Atyjától, ki Napóleonnak húsz csatájában vett részt kitüntetéssel, tetterőt és a valóság iránt való érzetet örökölte, míg anyjának köszönhette Istent szerető, egyházához ragaszkodó katolikus lelkét.

A gimnázium befejezése után jogra készült, de mivel még csak 17 éves volt, azért előbb két évig Lyonban kellett egy jogi irodában dolgoznia, csak aztán készülhetett Párizsba. Az egyetemre „tisztá, egyenes, őszinte és tüzes” lelket vitt magával és ezt meg is őrizte ott. (Hány magyar ifjú megy így az egyetemre?! És hányan maradnak ilyenek!?) A párizsi étellel nem volt megelégedve, már a legelső levélben azt írja: „Ezek az emberek nem keresztények, hanem sokszor olyanok, mint a törökök; én vagyok az egyetlen, aki megtartom a böjti parancsolatot és emiatt természetesen ezer meg ezer túsúrásnak vagyok kitéve.” De bátor hitvalló maradt továbbra is. Mikor a filozófia professzora, Jouffroy, a kinyilatkoztatást támadni merte, az alig húsz éves ifjú levelet írt neki és mivel ennek nem volt hatása, írt másodszor is, majd harmadszor is, de ezt már tizenöt társával aláíratta és erre a professzor bocsánatot kért s ezután óvatosabban beszélt.

Tagja lett a „Société des Oeuvres et Etudes”-nek és ott is ily rajongó és szinte álmódzó volt. A gyűlések után a közeli Pantheon mellett órák hosszat elbeszélt a holdvilágnál néhány barátjával és beszéltek egymással Istenről, hazáról, ősokról, az emberiségről. Egy alkalommal hevesebben vitatkozott az egyik ellenfelével, aki erre azt felelte: „Hát ti, akik azzal dicsekedtek, hogy katolikusok vagytok, mit tesztek? Hol vannak a ti műveitek?”

Ezek a szavak döntő hatással voltak Ozanamra. Átlátta, hogy ameddig „tettek” és „művek” nem hirdetik szeretetét, addig csak dilettáns, addig nem jár a helyes úton. *Apostoli tettekre* és a *szerelem műveire* van szükség — hogy az ifjúkori álmok a krisztusi szeretetről, az igazi honfiségről lassan-lassan valósággá, látható és messzeható eredménnyé legyenek, így ébredt fel Ozanam lelkében a *szociális* tett után való vágy és így kellene felébrednie minden hazáját és népét szerető magyar ifjú lelkében is. Mert mi is megkérdezhetnénk nem egy kokárdát hordozó, hazafias ünnepélyeken nagyhangúan szavaló fiatal embertől: „Mit dicsekszel magyar voltoddal? Hol vannak a művek, hol vannak a tetteid, melyek hirdetnék száz helyett igaz hazaszeretetedet?”

Ozamban felébredt a gyakorlatlan tevékeny kereszténység szükségességének felismerése. Szerette hazáját szegény népében és őt társával megkezdte a szociális bajok gyógyítását. 1833 májusában a hat jóbarát elhatározta: „Mi azt akarjuk tenni, amit Krisztus tett. Felkeressük a szegényeket!” Ezt a hat fiatal embert „az okosak, az előrelátók és a számítók”

félnótás idealistáknak gondolták. „Ezek hatan akarnak 80.000 szegény nyomorán enyhíteni, hiszen nincsen vagyonuk, nincsen állásuk, nincsen Összeköttetésük.” Ozanamnak mindegy felelete volt: „Barátaim, hát nincsen bennetek bizalom Istenben?”

Elmentek Baillyhoz, egy keresztény újság szerkesztőjéhez és elmondották neki tervüket. A szerkesztőség szobájában tartották meg az első gyűlésüket és utána egy apáca főnöknőtől elkérték néhány szegény család címét, akit meglátogattak. És már ennek a szemeszternek a végén 15 ifjú vett részt ebben a munkában, így alakult meg a szegények védelmére az egyesület, melynek védőszentjéül a szegények nagy jótévőjét, De Paul Szent Vincét választották és ezzel ennek a szociális bajnak egy hathatós orvosságot adtak. Mert igaza van Ozanamnak: „A kérdés, mely napjaink embereit elválasztja, nem politikai, hanem szociális, akörül fordul meg ugyanis, hogy melyik szellem kerül hatalomra: az egoizmus szelleme-e, vagy az áldozat szelleme.” „Kevesebb a meggyőződés, több az érdek: itt a gazdagok tábora, amott a szegények tábora. Az egyikben uralkodik az egoizmus, mely mindent össze akar gyűjteni, a másikban uralkodik az az egoizmus, mely maga akar úr lenni. Kettő között kiegyenlíthetetlen gyűlölet, a közeli harc fenyegető jelei... Csak egy mentség van: a szeretet nevében oda kell állni a két tábor közé és a gazdagoktól több adományt, a szegényektől több megnyugvást kell kérni!”

A Szent Vince egyesület rohamosan terjedt. 1891-ben már 500 fiókegylete van s egy évben, 1897-ben 10.335.536 frankot osztottak ki a szegények között. Jelenleg több mint 6000 konferencia (így hívják az egyes csoportokat) van és ezekben százezer embernél több tag gyakorolja a szegénysegélyezést. Hazánkban Budapesten 1863-ban Károlyi István és Cziráky János grófok alapították az első Vince egyesületet.

A szabályok szerint az egyesület pusztán keresztények jámbor egyesülete, akik a világban életüket és erkölcsüket a felebaráti szeretet gyakorlásával akarják megvédeni. És nagyon helyes Ozanam ezen gondolata, mely szerint *az egyesület első célja a tagok nemesedése*, a lelkek üdve, mert nincs jogunk szociális és karitatív tevékenységre, hogy a szegények és szükségben szenvedők lelkéhez lehajoljunk és nincs is hatalmunk felettük, ha elsősorban nem magunkat és magunk megtisztulását tekintjük. Éppen ebben van minden *szociális és karitatív tevékenység titka*, hogy aki ezt megteszi, *általa nemesebbé, tökéletesebbé, emberibbé válik*. De azt sem a pusztán külsőleges jótétevés éri el, hanem minél nagyobb a belső tökéletesedésre való törekvés, annál több erőt és hatalmat nyer kifelé és annál hatalmasabb a lélek áramlása a lélekhez.

Ozanamnak rövid életet adott az Isten, de azalatt sokat tett a szegényekért, jelentős munkákat írt, sikerrel tanított

az egyetemen. Sírkövére méltán írhatták: „Itt nyugszik békén Ozanam Frigyes. — Fiatalembereket toborzott Krisztus szolgálatára és megalkotta számukra a Vince egyesületet. Mint tudós, szorgalmával és a történelem ismeretével, mint költő és szónok művészetével és mint szerető szív, szociális tetteivel segített mindent megújítani Krisztusban és így az egész földet behálózta élete munkájával.”

És most jön a szomorúbb kép. Míg az egész világon anynyi fiatalember dolgozott a szegénység ellen, addig nálunk az ifjúság, melynek számára pedig elsősorban alapított az egyesület, nagy közönnyel és részvetlenséggel viseltetik iránta. Maga Zichy Nándor gróf 1897-ben, mint az egyesület elnöke panaszkodott, hogy „ebben a tekintetben még Konstantinápolyban is több történik az ott lakó katolikusoktól, műit nálunk Budapesten.” Minálunk alig 3-4 egyetemi hallgató tagja van, míg például a lausanni egyetemen 5 fiókegyesület is van és rengeteg segítséget tudnaK nyújtani.

De hát hogyan is tud a diák működni az egyesületben? Az alapszabályok megadják a feleletet.

A szabályzatokat magyarázó jegyzetekben ez áll: „Jézus először gyakorlatilag akarta végezni azt, amire utóbb az embereket tanította: coepit *facere* et *docere*; a ima óhajításunk gyöngye erőnktől telhetőleg utánozni ezen isteni mintaképet. Konferenciánk célja tehát: 1. tagjait kölcsönös példaadás és jó tanácsok adása által megtartani a keresztyeni élet gyakorlásában; 2. a szegényeket hajlékukban felkeresni, nekik természetbeli segítséget nyújtani s őket vallásos vigasztalásban is részesíteni, megemlékezve Mesterünk eme szavairól: Non soio hi pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei; 3. tehetségünkhöz és időnkhöz képest szorgaimatoskodni a szegény gyermekek elemi és keresztyeni nevelésében, akár szabadok, akár foglyok azok: mert megígérte Krisztus, hogy amit testvéreink közül a legkisebbikkel teszünk, olybá fogja venni, mintha vele tettük volna; 4. erkölcsös és vallásos könyveket terjeszteni, amennyire ezt segédforrásaink engedik. íme, itt a példa! Magyar ifjak, kövessétek!

A kis Jézus lovagjai.

Van magyar tett is. Radványi Kálmán, a Zászlónk karácsonyi számában így írja le:

„Szabó Jancsiék nem igen várták a karácsonyt. Az aszszony lázas arcát rátamasztotta sovány karjára s kiszólt az ágyból:

— Jancsi fiam, rakj a tűzre. Fázom.

Jancsi felkelt a könyv mellől, odament édesanyjához s gyöngéden megigazította takaróját.

— Elfogyott a fánk, édesanyám!

Egy ideig kínos csend űlt a szoba maradék bútorain. Felébredt Böske is, Jancsi kis húga, ki az ágy sarkában aludt és sírni kezdett.

Jancsi arcán átvonaglott a kín s megszólalt:

— El kellene adni valamit.

— Igen, de mit?

Jancsi nem tudott felelni. Mindent felevett az elhagyott család. Mióta édesapjuk halálhírét meghozta a szibériai levél, életük örökös búcsúzás volt a kényelem apró eszközeitől: előbb az ékszerek surrantak ki az ajtón, lopva, szégyenlősen, aztán a fehérenemű, az ebédlő finom porcellánjai, az evőeszközök nagy része, a szőnyegek, a kisebb bútorok, s végül az emléktárgyak, amelyeket a szívről kellett leszakítani. S ez volt a legnehezebb.

Jancsi az ablakfához támasztotta fejét s kinézett. A tél fehér puha prémmel takarta be a házakat, az utcát és a város fölé kimagasló Őrhegy szikláit. A friss hó szeme szikrázott a nap mosolyától.

Az utcán autók, kocsik futkostak s vidámszemű emberek siettek haza, hogy otthonukat előkészítsék a kis Jézus befogadására, aki ma este hordja szét ajándékait.

Jancsi arcán keserű mosoly vibrált. Eszébejutott az a sok ajándék, amit évek hosszú során át karácsonyra kapott. Ezeket mind eladták s kenyeret vettek rajta. Elnyelte a szomorúság a szép hintalovat, a kisgyermekkora szenzációját, a körvasutat, az építőkockák tarka pompáját, a képeskönyveket, a korcsolyát... amit a Jézuska hozott, elvitte a szomorúság.

Felsóhajtott:

— Soha ilyen szomorú karácsonyt!

Hat cserkész vonul őrsmenetben a fehér utcákon végig. Sajátságos látvány: az emberek megállnak s szeretettel néznek utánuk.

Hová mehetnek? Széleskarimájú, viharszíjjas kalapjuk mellett fenyőgaly zöldéi, hátukat előregörnyesztí a súlyos hátizsák. Hegyes botjukat belevágják a hóba, s kipirult arccal sietnek előre. Nem néznek sem jobbra, sem balra: a szemük, a lelkük, a gondolatuk egyirányba feszül. Az egyiknek hátizsákjához fenyőfa van erősítve, azt cipeli.

Befordulnak a Galamb-utcába. Márkus Ervin, az őrsvezető, nézi a házzámokat:

— Itt vagyunk!

Megtörli homlokát s megvárja a többit. Összemosolyognak, a kis Garai Kari megszólalt:

— Hogy fog csodálkozni a Jancsi, ha így beállítunk hozzájuk. Majd én előremegyek, jó?

S megindul a szűk, sötét lépcsőházon felfelé a harmadik emeletre, egyenest Szabó Jancsiékhoz. Becsengetett. Jancsi

jött ajtót nyitni. Csak elbámult, mikor Kari meg öt osztálytársa tódult be a konyhába.

Itt van Novák Frici, aki pedig sohasem volt valami jó barátja, Márkus Ervin, Marján Gyuszi, Wirner Laci s még Takács Béla, az osztály esze.

Uram Isten, mit akarnak ezek itt?!

A cserkészek pedig — mintha otthon volnának — lerakják a hátizsákot, botot, kalapot, s vidáman bementek a szobába.

Szabóné felkönyökölt az ágyon s rájuk csodálkozott:

— Kik ezek?

Ervin előlép és haptákba vágja magát:

— Mi a karácsonyi kis Jézus lovagjai vagyunk. Ne tessék meglepődni, ha mi most felfogatjuk a lakást. Tetszik tudni, ez a mi karácsonyi feladatunk, mi erre fogadalmat tettünk.

Szabó Jancsi zavartan nézte őket. Végre is odafordult Garaihoz:

— Mit akartok, miért jöttetek? De ilyen hirtelen ...

Ervin rászól:

— Most nincs idő beszélgetésre. Te is állj be a munkába. Egy-kettő, Kari, Béla, fikkom adta, elő azokkal az izékkal!

Ami azután történt, az úgy tűnt fel Szabóné és a kis Böske előtt, mint egy szép álom.

A hat cserkész napsugaras lelke, jökedve, egészsége fényvel árasztotta el a szobát.

A hátizsákok tartalma kifordult a padlóra és az asztalra. Novák Frici hátizsákjából liszt, zsír, cukor, hús, túró, egy csomag kávé, friss kalács bújt elő.

Márkus Ervin és Takács Béla hatalmas katonai hátizsákjukat a padlóra ürítették ki: szén és fa volt bennük.

Garai Kari lecsatolta hátáról a fenyőfát és felállította az asztalra, ahol már halomban hevert a többi hátizsák tartalma: karácsonyfadíszek, gyertyák, aranyozott alma, dió, rengeteg mákospeigli, Böskének flanellruha, Jancsinak téli sapka, könyv.

Böske az ágy sarkából kerek tekintettel, szótlanul nézi, mint lesz a karácsonyfa mindig díszesebb, fényesebb; lám, már az angyalhaj is ráomlik a szent fára. Csodálkozó szeme rávetődik édesanyjára, mintha kérdezné:

— Édesanyám, melyik köztük a Jézuska? Aki a karácsonyfát hozta?

Milyen furcsa, hogy az angyalok cserkészruhában járnak!

Mialatt Kari és Gyuszi a karácsonyfát díszítik, Ervin felgyūri ingujját s tüzet rak a kályhában. A piros lángok vidáman kukucskálnak ki a fekete ajtó résein.

Béla meg a konyhában rak tüzet. Ő az űrs szakácsa s Lacival együtt ő főzi meg a karácsonyi szeretet vacsoráját.

Negyedóra múlva süstörög a serpenyő, forr a víz, puhul a hús. A készülő ételek jó illata átsap a szobába is.

Hát Novak Frici? Az meg valami karbolos ládikát bontogat, s komoly pózzal áll meg az ágy előtt:

— Most meg fogom gyógyítani a nénit. Én vagyok az őr mentője, van gyógyszerhárom is. Legyen szíves megmondani, mennyi a láza és mije fáj? Vagy nincs is lázmérőjük? Nem tesz semmit, nekem van, tessék megmérni. Ha nagyobb baja van a néninek, akkor a papát is elküldöm ide, mert ő igazi orvos . . .

Bizony Szabó néninek nehéz már a lélegzete, ide igazi orvos kell.

De azért Fricinek is akadt dolga. Elmagyarazza, mint kell az egészségre vigyázni, hogyan kell szellőztetni. Azután kitesz az éjjeliszekrényre egy doboz aszpirint, hyperolt, chinint, egy kisüveg jódot.

— Ezt itthagynom, mert ennek mindig hasznát lehet venni. Tessék, néni, még több orvosságot is adok, mert bizony a néninek ilyenekre nincs pénze. Nem igaz?

Marján Gyszi boldog örömmel végignéz a kész karácsonyfán, aztán hátizsákjából elővesz egy könyvet s odaül az ágy mellé. A szobában ünnepélyes csend hallgat. Gyszi felnyitja a könyvet és olvasni kezd:

— Azon szent estén az Úr angyala monda a pásztoroknak: Találtak egy kisedet pólyákba takarva, jászolba fektetve. És ez lesz a jel. Igen, ez lesz a jel: a jászol, a szalma, a szegény környezet, a hideg elhagyottság. Ha címert, zászlót, kardot, koronát, fényes palotát kerestek, nem találtak el az Üdvözítőhöz.

Gyszi meleg hangja betölti a szobát. A cserkészek ott ülnek és állnak az ágy körül. Szabó néni ráborul az ágyra és hangtalanul zokog. Szabóné magához öleli a boldog, csodálkozó Böskét és úgy hallgatja a karácsonyi béke igéit. Gyszi olvas és szavai nyomán a szent éj varázsa rájuk teríti fátyolát. Leszáll közéjük Krisztus, a szenvedők, szegények Krisztusa, aki jászolban született és szalmán pihent.

Béla jelenti, hogy készen van a vacsora.

Behordták a konyháról a jóféle sok cserkészételt s lerakták az asztalra.

Ervin vezényelt:

Fiúk, vigyázz! Mi most haza megyünk; kiki saját otthonába fogja vinni ennek a délutánnak emlékét. Meg vagyok győződve, hogy a kis Jézus veletek megy.

Aztán Szabónéhez fordult:

— Isten vele, néni! Itt hagyjuk az őr nevében a karácsonyfát, a kalácsot, a cserkészkonyha produktumait és mindent, amit általunk a kis Jézus küldött.

Szabó Jancsi odament Ervinhez, megfogta kezét és könnyes szemmel nézett rá:

— De édes Ervinkém, hogyan köszönjem ezt meg neked? Miért éppen hozzánk jöttetek?

— Azért vagyunk jó cserkészek, hogy kikutassuk, hová kell menni, különben is mi a kis Jézus lovagjai vagyunk, ő vezényelt ki bennünket.

Vigyázz! Tisztelegj! Jobbra át! Indulj!

Anglia azzal dicsekszik, hogy több mint húszezer cserkész teljesít „missioners work”-ot. Ezek fölkeresik London nyomortanyáit és segítik a szegényt, ápolják a betegeket. Az angol társadalom szociális betegségei megszülték a cserkészek missziós őrszeit. Nálunk karácsony állította munkába a kis Jézus lovagjainak első őrsét.

A cserkészeket a cserkész-törvény is kötelezi a szegénység elleni küzdelemre. A cserkész-törvény harmadik pontja azt mondja:

A cserkész, ahol tud, segít.

A magyarázata pedig így szól:

„Keress az alkalmat, hol tehetsz jót, kin segíthetsz, hogyan mutathatod meg leleményes szeretetedet.”

Meg kell tanulnod, hogyan lehet életet menteni, balesetekben segítyt nyújtani, meggondoltan gyorsan és ügyesen cselekedni.

Fel kell áldoznod szórakozásodat, kényelmedet, sőt biztonságodat is (ha szükség úgy kívánja) hogy segíthess.

Ha nehéz a választás, kérdezd magadtól: Mi az Isten akarat? — és tudni fogod kötelességedet.

Ne múljék el nap, hogy valami jót ne tégy. Elismerést ne várj, jutalmat el ne végy: kötelességből segíts. Legyen az számodra napi „jócselekedet”.

Íme cserkésztestvéreim, nekünk csak ezt a törvényt kell teljesítenünk és szociális munkások lettünk. Angliában minden cserkész reggelenként csomót köt nyakkendőjére és azt csak akkor szabad eloldania, ha napi jótettét megtette. Más csapatnál érdekes módon követik a középkori lovagokat. Azok valamikor kivonultak egymagukban portyázni, kalandokat keresni. Ezek a modern lovagok elmennek portyázni, azzal a föltétellel, hogy ahol tudnak, segíteni fognak. Cserkész testvérem, próbáld meg s minden hónapban egy délután menj azzal a céllal utadra: „Ma nem nyugszom, míg egy jó tettem nem lesz”.

Van azonban a cserkészeknek egy másik törvényük is, melynek végső célja szintén a szegénység elleni küzdelem; a kilencedik parancs, de ez már új részlet, azért a következő pontban szólok róla.

A takarékoság.

A cserkészek kilencedik parancsa a takarékoságot teszi kötelességgé. A magyarázat hozzá is fűzi: „Becsüld meg a pénzt, de ébren vigyázz rá, hogy rabjává ne légy. Fukarság és pazarlás: egyaránt szégyenletes és jellemrontó. Iparkodjál gyakorlati ügyességre és egészséges üzleti szellemre, hogy szorgalmaddal anyagi függetlenségre juthass és másokra ne szorulj. Ez a jellembeli érintetlenségnek is erős támasza és ez teszi lehetővé, hogy másokon is segíthess.”

A szegénység elleni küzdelem ugyanis nemcsak abban áll, hogy iparkodunk a jótékonyssággal, a megszervezett „Caritas”-szal a meglevő nyomoron enyhíteni, hanem dolgozunk *intézményesen* a jó mód emelésén, vagyis azon, hogy mentői előbb több ember szabadulhasson ki a szegénység fojtogató-sából és tudjon emberekhez méltó módon élni. Ennek eszköze az egyének számára a takarékoság, a társadalom számára a szövetkezetek megszervezése.

A takarékoság nem nagy tudomány és sok ember mégse tudja megtanulni. Az új magyar ifjúságnak ebből a szempontból különbnek kell lennie atyáinál. Atyáink jómódban élve pazaroltak és elfecsérelték, idegen kézre juttatták birtokaikat, az új ifjúságnak munkával és takarékosággal vissza kell az elveszítettet szereznie. Azért néhány pontban megadom nektek fiaim, a takarékoság legfőbb szabályait.

Adj mindig kevesebbet ki, mint amennyit keresel. Ez az első szabály. A kis Dickens apja az adósok börtönébe került. Ott mondta apja: Fiam, az az ember, ki 20 fontot keres havonként és elkölt 19 fontot, az boldog ember, de mihelyt egy fillérrel többet költ, mint 20 fontot, boldogtalan lesz. És a kis Dickens úgy váltotta át gyakorlatilag apja tanácsát, hogy heti keresetét zacskókba osztotta s egy nap nem költött többet, mint amennyi az az napi zacskóban volt. Mert a pénz nemcsak meg kell tudni szerezni. Ennél nagyobb tudomány, helyesen gazdálkodni vele.

Fizess mindent készpénzzel. Ha nincs pénzed, ne vásárolj, hanem várj míg lesz pénzed. A kölcsön és az adósság oly veszedelmes valami, hogy aki egyszer belekeveredett, nem tud szabadulni belőle. Egyik kölcsönt a másikkal fizetni vissza annyi, mint egyik lyukat a másik csinálásával betömni.

Szükségtelen dolgot ne vásárolj! A német közmondás mondja: „Wenn du kaufst, was du nicht brauchst So wirst du bald verkaufen müssen wass du brauchst.” Különösen fölösleges, pedig elterjedt magyar szokás a traktálás. Lehet valaki vendégszerető — és ezt a magyar szokást nem is szabad pusztulni engednünk —, de a mulatozás, drága vendégeskedés, az pazarlás és fölösleges. Igaza van itt Széchenyinek: „Nincs ennél hálátlanabb mesterség. Elsősorban igen sokba kerül.

Aztán meg sokkal több ellenséget szerzünk, tudniillik mindazokat, akiket nem látunk vendégül, mint ahány barátunkká lesz, akiket jól tudunk lakatni. És végül — ha tartósabb tűz kell, mint ameddig a pezsgő hat — „józanokkal” sokkal többre lehet menni, mint „borosfejűekkel” (Intelmeiből).

Ne vásárolj a jövő nyereség számlájára. Erre meg jó magyar közmondás van: Ne igyál előre a medve bőrére. Az egyszeri vadász is ivott előre, de nem tudott medvét löni. Mi lesz veled is, ha számításod nem válik be. Egy-két hétig csak tudsz várni s ha teljesül reményed, akkor is van időd vásárlásra.

Vezess pénztárkönyvet 'bevételeidről és kiadásaidról. Széchenyi István gróf fiához írt intelmeiben szintén ezt kívánja. „Pénztárkönyvet kell vezetnie az embernek először, hogy tisztán lássa mije van; aztán hogy önmagát jobban ellenőrizhesse és egyre jobban s okosabban gazdálkodjék. Ez pedig egy féligmeddig okos embernél be is következik, ha látja, hogy gyakran mennyire haszontalanul és ügyetlenül dobott ki nemcsak krajcárokat, hanem forintokat. Hanem ha ez az igazi filozófiája a pénztárnapló vezetésének, akkor a legcsekélyebb kiadásokat is, részletekben is fel kell jegyezni: „Take care of the pennies and the moneies will take care of themselves” — mondja az angol közmondás. „Vigyázz a fillérekre s akkor a pengők majd vigyáznak önmagukra.”

Am a takarékoságnak nem szabad önző leiekből fakadnia, mert akkor zsugorisággá, csúnya Harpagonsággá fajul. A takarékoságnak *szociális érzékből és szociális gondolkodásból kell fakadnia és hazafias, honmentő cselekedetnek kell lennie.* Ugyancsak Széchenyi gróf írja fiának: „A rend, a hasznos és nemes élet, az erény példáját adni, van-e ennél hasznosabb hivatás, mit az ember betöltheti Ha a szegények, a szűkölködők azt látják, hogy te, jólehet ma még szép vagyonod van, megforgatsz minden krajcárt s pedig nem fukarságból, vagy kapzsiságból, hanem azért, mert a legkisebb értéket sem vagy hajlandó haszontalanul a Dunába dobni és azért, mert végtére csak az tud hazáján és honfitársain „fontokkal” segíteni, aki nem restelli gyűjteni a „penni”-ket: nem gondolod, hogy ez olyan példa, mely sok embert jobb gazdává nevel, — mint amilyen a te példád nélkül lett volna — és ugyebár Magyarországnak jómódú emberekre van szüksége?”

A takarékoságnak nagy tanítómestere Franklin Benjamin írt egy kis könyvet a meggazdagodásról. Ebben mondja, hogy a telt zsák könnyen megáll maga is, míg az üres összerogy. Minden magyar ifjúnak most meg kell állnia a helyét, tehát takarékosnak kell lennie.

Bezzeg a velünk hasonló szomorú sorsra került német ifjak megértették az idők szavát és az új német ifjúsági mozgalomnak egyik jellemzője éppen a nagy egyszerűség, igénytelenség, takarékoság.

A szövetkezetek.

A szegénység elleni küzdelemnek leghatalmasabb eszköze a szövetkezetek, azért a szociális diáknak ismernie kell a szövetkezeteket, hogy aztán munkájukban résztvehessen.

A szövetkezetek első alakjának, a Rolsdale-i takácsok szövetkezetét szokták tartani. Angliában ugyanis a gépek feltalálása és ezzel a gyáripár kialakulása felforgatta teljesen a régi rendet. Hihetetlen nyomor, elszegényedés és munkás-kizsárolás lett a következménye. Ha valaki közületek ismerni akarja, milyen volt a munkás helyzete ebben az időben, olvassa el Dickensnek szép szociális regényét, a „Nehéz Időket” és meglátja, mily szomorú volt az. Bért alig kapott valamit, viszont ezért nem egyszer 18 órát is kellett dolgozniok. Nem is számították embernek, léleknek, hanem egyszerűen, mint „kezeket” számolták el őket. És ekkor néhány takács, helyzetük könnyítésére összeállt, szegénységükhöz képest néhány fontot adtak össze s ebből néhány zsák krumplit vásároltak belőle. A hasznot megint a közösség javára fordították. Ez a néhány zsák krumpli vetette meg annak a hatalmas szövetkezetnek alapját, melynek ma már milliárdokra menő vagyona, saját gyárai, hajói, ültetvényei vannak. A szegénység elleni küzdelmen kívül a szövetkezetek segítettek a munkáskérdés oly megoldásához, hogy a szocializmus nálunk levő alakját Angliában nem ismerik. Az ilyen szövetkezeteknek *fogyasztási* szövetkezet a neve.

A németek másfajta szövetkezetet alakítottak szintén a szegénység és a nyomor leküzdésére. Míg ugyanis Anglia ipari állam, Németország agrárország volt, ahol a rossz termés nem egy helyen éhínséget teremtett. Azután a jobbágyreform is csak felszabadította a jobbágyot, de megélhetésre nem adott neki alapot. Elsősorban tehát hitelre volt szüksége a szegény embernek, azért ott Schulze-Deutsch és Raffaisen *hitelszövetkezetet* alapítottak. Ennek fontosságáról nem kell sokat írunk a diákoknak, akik mind áttanulmányozták Széchenyi István első nemzetébresztő könyvét, a „Hitel”-t. A legnagyobb magyar is abban látta a magyar nép anyagi felvirágozásának legelső eszközét, ha nálunk is lesz olcsó és biztos hitel és amit száz évvel ezelőtt hirdetett, az ma is teljes egészében igaz.

Dánia a harmadik ország, ahol a szövetkezetek megalakulása hatalmas gátat vetett a nép elszegényedésének. Említettük, hogy 1864-ben Dánia majdnem olyan sorsra jutott, mint aminőben most van Magyarország és akkor a dán hazafiak a népfőiskolák révén tudást, nemzeti kultúrát akartak adni a népnek, majd a szövetkezetek útján gazdaggá igyekeztek tenni a dán népet. Náluk elsősorban a *termelőszövetkezetek* alakultak ki. És a dán szövetkezők méltán hirdetik, hogy a megsemmisüléstől a szövetkezetek mentették meg Dániát és

ezek tették gazdagabbá. Ma már több mint 1400 tej szövetkezet működik egész Dániában és rengeteg tojásértékesítő-szövetkezete van. Sőt Dániában a kereskedelem szerepét is majdnem teljesen a szövetkezetek vették át és ennek az lett a következménye, hogy Dánia-ma a megbízhatóság és a tisztesség házája lett.

A szövetkezeteknek ezen három alakja: az angol fogyasztási szövetkezet, a német hitelszövetkezet és a dán termelő-szövetkezetek mellett lehet még másfajta szövetkezet. Ezekről bővebben olvashattok a *Zászlónk Diákkönyvtárának* 24. számában a „Közgazdasági pályák” című kötetben, melynek áttanulmányozását nagyon ajánljuk a szociális érzékű diákoknak és azt is, hogy utasítását követve, mentői több keresztény magyar ifjú menjen közgazdasági pályára. Ismerjék meg a szövetkezeteket; ahol csak módjuk van, segítsék elő működésüket; segítsenek falun a vezetésében; karácsonyi szünetekben a számadás elkészítésében; dolgozzanak, mert legyenek meggyőződve, hogy Magyarország gazdasági megújítása csak a szövetkezetek útján lehetséges, mert ez az egyetlen mód, hogy az ipar és kereskedelem ismét visszakerülhessen magyar kézbe.

A szövetkezeteknek megvan az *anyag* hasznuk,, először is a hitelszövetkezetek megszabadítják a népet az adósságok nyomasztó terhe alól, azután a fogyasztási szövetkezetek olcsó élelemhez juttatja, a termelő- és értékesítőszövetkezet pedig keresetének gyarapítására szolgál. De az anyagin kívül *erkölcsi haszna* is van. Legelőször is takarékosagra szoktat s nekünk, az eszem-iszomot, multságot szerető magyaroknak, égető szükségünk van ennek a megtanulására. De növeli a közösség átérzését, mert a szövetkezetben látja, hogy igazán csak úgy boldogulhat az egyes ember, ha a közösségbe beleolvad. Igen nagy erkölcsi haszna a szövetkezeteknek az is, hogy jobb módhoz juttatva a tagokat, őket egyúttal önállóságra, függetlenségre, önérzetre, becsületre tanítja. Mind oly értékes erkölcsi erő, hogy minden rásegítő eszközt meg kell ragadnia minden fajtát szerető magyar ifjúnak.

Éppen ez az oka, hogy a magyar szövetkezetek alapítója, gróf Károlyi Sándor, oly sokat dolgozott a szövetkezeteken, mert jelszavát és programját csak a szövetkezetekben látta megvalósíthatónak:

„Magyarország legyen a magyaroké!”

III. FEJEZET.

Küzdelem a betegség ellen.

A betegség is igen nagy szociális baj, úgy hogy a szociális diáknak ezzel is fel kell vennie a harcot, mert *a szegénységnek javarészt* (amint ezt Webb Sidney és Beatrice „A szegénység problémájá”-ról írt könyvükben megállapították) *a betegség termeli*. A betegség nagy kárt okoz ugyanis a közösségnek, már azáltal is, hogy csökkenti a termelést. A beteg ember nem tud dolgozni, s amellett erkölcsi ereje is csökken.

Természetesen itt elsősorban a tömegbetegségekről szönlünk, minő a tüdővész, a gyermekhalandóság, a vérbaj. Hogy fogalmunk legyen ennek a három betegségnek nemzetpusztító hatalmáról, nézzük meg a statisztikát, micsoda megdöbbentő adatokat tár elénk.

A háború négy esztendejében a monarchia halottainak száma 1,200.000. Ehhez hozzá kell számítanunk a háború miatt elmaradt születések számát, azaz 3,500.000, meg a háború miatt hamarabb meghalt polgári lakosság számát, mely 1,800.000-re tehető. Vagyis a háború a négy esztendő alatt 5.500.000 emberéletet követelt áldozatul. Ebből Magyarországra esik körülbelül a fele, tehát 2,750.000 lélek, azaz egy esztendőre 687.500. Kimondhatjuk tehát kerek számban, a háború áldozata egy évben 700.000-re tehető, *akik közül a harc- téren pusztult el 150.000.*

Most nézzük az érem másik oldalát. Évenként *tüdővészen elpusztul hazánkban körülbelül 60.000 ember*. A nemi betegségekre vonatkozóan Nékám tanár egybevetésén alapuló valószínűségi számítás alapján arra az eredményre jutott, hogy hazánkban tisztán *csak a blenorhoea nevű nemi betegség következtében évenként 90.000-rel kevesebb gyermek születik*, mint egyébként születnék. A gyermekhalandóság is oly nagy nálunk, hogy a tudatlanság és a gondatlanság Magyarországon *évenként 80.000 csecsemőt pusztít el*. Európában legjobb az arányszám Dániában és ha nálunk is lehetne annyira javítani a viszonyokat, akkor csupán ötéves életkorig több, mint 130.000 gyermeket lehetne megmenteni az integer Magyarország részére.

Íme tehát ez a három tömegbetegség, amelyről mi is szönlünk, a gyermekhalandóság, a tüdővész és a nemibaj, több áldozatot szed évenként, mint a háború. Már pedig nagyon fontos népünknek nemcsak a kulturális emelkedése, nemcsak a vagyoni- lág jobb helyzete, nemcsak az erkölcsi emelkedése, hanem nagyon fontos népünk testi jóléte, számbeli gyarapodása. *Magyarország néperezének újjászületése*. Mert abban a küzdelemben, amelyet elveszett területeink visszaszerzéséért előbb-

utóbb meg kell indítanunk, csak a magunk erejére támaszkodhatunk és még nemzetünk megcsonkított részeit sem vehetjük igénybe! Montecuccoli azt mondta, hogy a háborúhoz három dolog szükséges: pénz, pénz és pénz. *Magyarország integritásának visszaállításához is három, dolog szükséges: ember, ember és ember, még pedig igen sok ember és nagyon egészséges ember és talpig magyar ember.*

Ezért küzdjeteK, szociális diákok, a magyar nemzetet pusztító tömegbetegségek ellen.

A gyermekhalandóság.

Buday Lászlónak van egy könyve: „A megcsonkított Magyarország”. Ebben megdöbbenő adatokkal tárja elénk, hogy mit vett el tőlünk a trianoni szerződés, hogy a nyertes (de nem győztes) entente mennyire megcsonkította földmívelésünket, iparunkat, bányászatunkat, kereskedelmünket, szellemi életünket. De a legmegdöbbenőbb adatot egy háborús statisztikája adja, melyben megmutatja, hogy 1915-től 1919-ig körülbelül 1,200.000 lélekkel kevesebb lett a természetes szaporodás. Ez azt jelenti, hogy például 1925-ben 997.000 gyermekkel kevesebben lesznek tankötelesek, mint a normális évben, 1935-ben pedig ennyivel kevesbben fognak sor alá kerülni. Pedig nem maradt másunk, mint embereink két keze, mellyel kapát, tollat s ha kell, kardot tudnánk forgatni. Most pedig megeshetik, hogy amikor talán a legnagyobb szükség lesz a munkaskézre, akkor 1 millióval kevesebb lesz a magyar emberek száma.

Ezt pusztán az elmaradt születek okozzák. Hát a gyermekhalandóság mennyit rabol el még a meglévőkől is? Hogy össze kellene fognia minden fajtáját szerető magyar embernek, hogy a kis magyar palánták korai elhervadását megakadályozzák!

Összeállították a gyermekhalandóság statisztikáját és ez tanulságos abból a szempontból, hogy mennyire összefügg a gyermekhalandóság a műveltségi viszonyokkal. Az írni-olvasni tudók száma Szabadkán 61.1 százalék, a gyermekhalandóság 42.8 százalék. Kecskeméten és Szegeden már nagyobb az írni-olvasni tudók arányszáma, 72.7, illetve 73.3, a gyermekhalandóság lecsökkent 34.9, illetve 29.5 százalékra. Hódmezővásárhelyen, ahol már 83.3 százalék az írástudók száma, ott a gyermekhalandóság csak 25.2 százalék. Világos tehát, hogy a *gyermekhalandóság legfőbb oka a tudatlanság és így leküzdésére a legfőbb eszköz a felvilágosítás, a műveltség terjesztése.*

És most azt mondhatnám, hogy jellemző a mi nemtörődomségünkre, hogy egy idegen embernek, egy amerikai kapitánynak, Pedlownak, kellett eljönni hazánkba, hogy a köztudat rá-

eszméljen arra, hogy mi teheti reményteljessé a magyar jövőt. Az „Amerikai Vöröskereszt” rajzoltatta meg egy magyar anya képét, amint gyermekét szoptatja és körülötte ez a felírás: „*Magyar anyák, ti tehetitek nagyvá Magyarországot!*” Az „Amerikai Vöröskereszt” adott ki több röpiratot, melyek közül az egyik így hangzik: „A nemesen érző és gondolkozó emberben mindig él a vágy, törekvés, hogy a jövőért dolgozzék, hogy a jelennek zűrzavaros, sokszor gondterhes napjai között a jövő alapját rakosgassa, szilárdítsa ... *A család jövője a gyermek. A családok összessége a nemzet s ennek fundamentuma a gyermekek összessége, a gyermekvilág.* Ha nemzetünk jövőjéért valamit komolyan, teljes odaadással tenni akarunk, akkor örködjünk a gyermekvilág fölött s tegyünk meg mindent, hogy a jövőnek, eme tisztának, nemesnek, szentnek teremtett talajából — egészségesebb, munkabíróbb és munkakészségesebb nemzedék nőjjön ki, amely a sóvárgott, várva-várt nagy magyar jövőbe vetett hitünket valóra is váltja.

Csak egy testileg, lelkileg egészséges gyermekvilágból nőhet ki nemes, tiszta, termékeny vágyakat tápláló ifjúság .. . Csak egy testileg-lelkileg egészséges gyermekvilág talajába vetett magvak teremhetnek a férfikor munkás nyarában jobb, értékesebb tetteket, áldásfakasztóbb gyümölcsöket.. .

Akinek szívében él a családja, nemzete jövője iránti gondoskodó szeretet, bizalommal való aggodalom — szálljon síkra a gyermekvilág érdekében: szálljon síkra azzal a táborral, amely teljes elszántsággal küzd minden veszedelem ellen, mely a zsenge bimbó, a csecsemő, a fesledező, majd nyíló virág — a gyermek, ifjú, egészséges testi-lelki fejlődését veszélyezteti...

Ne feledjük, minden lépés, melyet az ő érdekükben teszünk, a magyar jövőbe vetett reménységünknek valóráválását segíti elő.”

És most vessük fel konkrétan is: tehet-e a magyar fiú valamit a gyermekhalandóság ellen? Látjuk, hogy nagyon jó szolgálatot tehet már a legkisebb diák is, ha a tudást elősegíti, például úgy, hogy terjeszti a Stefánia Szövetség képeslevelező-lapjait, melyeken képeken és alattuk kis versekben össze vannak foglalva a legszükségesebb tudnivalók. Nem árt ezeket magatoknak sem megtanulni, mert ahol hasznát láthatjátok, alkalmazhatjátok. Megtudjátok belőlük, hogy mi a kis csecsemő legmegfelelőbb tápláléka:

*Keservesen sír a Lackó,
Nem ízlik a tejesflaskó ...
Mintha tudná szegény árva:
Anyatejnek nincsen párja.*

Látsz te is ótvaros fejű gyermeket, s neked is nyílhatik módod, hogy elmond:

Nézd a Palkó kicsi feje
Koszmóval van telistele.
S a mamája tétlen nézi,
Gondatlanság nagy bűnével,
Napról-napra még tetézi!

Hej pedig ha ő is tudná,
Ez teszi a Palit csúffá,
Fejre, arca ótvart hozva,
Tudom vízzel jó szappannal
Minden reggel fejét mosná.

Azt sem engedné még, hogy a földön össze-vissza csúszkáljon s mindent megnyaljon.

Nézd a Kató földön mászkál
Szennyet, piszkot összerágcsál...
S mindezt derék Borcsa néni
Mosolyogva nyugton nézi. ..

S mikor *másnap Kató szája*
Seb és penész gyász tanyája.
Akkor sírja — akkor bánja,
Mért volt piszkos a szobája.

Meglátsz egy kis gyermeket, amint körmét rágja, megmondod neki azonnal:

Ejnye kérem mégsem járja,
Sári lelkem körmét rágja!
Hamar ollót mamuskája!
Vágja csak le jó kurtára!

Köröm alatt sok piszok van,
Bővelkedik bacillusban,
Tüdőbajt is kaphat tőle,
Nem lesz Sára így belőle!

Akkor is rá szólsz, ha látod, hogy az orrát piszkálgatja:

Nézd csak a Babi fitos orra:
Sebes, vérzik sorról sorra:
Ceruzával, piszkos kézzel,
Ingerkedve száz veszéllyel:

*Piszkálgatja, rakosgatja,
Szép szónak nincs foganatja.
Ha én Babi anyja volnék,
Vele gyorsan leszámolnék:
Szép szónál itt jobb a pálcá,
Ám a többit Babi lássa.*

Legfontosabb pedig, ha valahol beteg gyerekről tudsz, akkor ne engedd meg, hogy mindenféle babonás kuruzslással még jobban elrontsák a baját, hanem légy rajta, hogy idejében orvost hívassanak.

*Nagyon beteg szegény Klára,
Szüleinek bánatára,
Mégsem küldnek az orvosért,
Ki bajához legjobban éri ...*

*Kenegetik hájjal-lével
Dorka néni — bűvszerével.
Még egy próba... a legvégső,
Jön az orvos ... De már késő!*

Hej pedig de jó lenne, ha az orvos nem későn érkeznék! Mennyivel kevesebb sírhalom domborodnék kint a temetőben! Mennyivel több gyerek készülődne játéktéren, iskolában, műhelyben, hogy egykor a magyar hazának katonája, munkása, tudósa legyen.

Nagyon sokat tehetünk azzal is, hogy terjesztjük az „Amerikai Vöröskereszt” egy másik röpiratát, mely elmondja a nevelésben divatos babonákat. Ha kérünk, szívesen küld ebből, amennyi csak kell (Címe: Budapest, VIII., Vas-utca 10.). És most, mivel ebben a fejezetben sok vers volt, befejezésül álljon itt még egy rövid vers:

*Sötét ma, a magyar este,
Mintha holnap nem is lenne,
Nem is lenne, el se jönne,
Ha a hajnal gyermeklelkek
Szent mélyéből fel nem törne!*

A tüdővész.

Néppusztító betegség a tuberkulózis is. Debrecen városának főorvosa, Tüdős Kálmán, könyvet írt a tuberkulózis leküzdéséről Magyarországon és ebben megdöbbentő képet tár elénk. Magyarországon átlag kerekszámban 59.000 ember hal meg tuberkulózisban s körülbelül *minden hetedik embernél tuberkulózis a halál oka*. De még ennél szomorúbb kép tárul

elénk, ha az európai államok statisztikáját nézzük meg. Két tény domborodik ki ezekből a számadatokból. Az egyik, hogy Európa összes államaiból Magyarországon a legnagyobb a tüdővészben elhaltak száma. A másik tény az, hogy míg a legtöbb helyen ez a szám folyton csökken, még pedig jelentékeny módon, addig ez a csökkenés nálunk alig tapasztalható. Úgy-hogy megeshetik az, hogy míg Európa legtöbb államában a tuberkulózis elveszíti veszedelmes jellegét, addig Magyarország népét kipusztítja. *„Amit ezer esztendő viharai és csapásai nem bírtak elérni, el fogja végezni a tuberkulózis”.*

A tuberkulózis hozzá még legnagyobbbrészt a felnőttek soraiban pusztít, tehát a nemzet egészének éppen azt a részét tizedeli meg, amelyet a nagy gyermekhalandóság megkímélt és a sok-sok gyermekbetegségen átvergődött.

A tüdővész vagy gumókor leküzdésére alakult Országos Liga pecsétcímeréül Laokoon szobrát választotta, mert, mint a kígyó Laokoon családját fojtogatja, és halálra marja, hasonló módon fojtogatja a tüdővész a magyar népcsaládot, melyet óvni s fejleszteni szeretnénk.

Pedig a tüdővész ellen lehet küzdeni, így például a háború előtti kilenc évben, tehát 1905-től 1914-ig összefogott az állam és a társadalom a tüdővész leküzdésére és sikerült is a gümőkórokozta halálozás arányszámát 4.3 százalékról 2.9 százalékra leszorítani. Természetes a háború ismét nagyon visszavetett és ma sincs valami nagyobb javulás. A tüdővést ugyanis legnagyobbbrészt a nyomorúság okozza, a rossz tömeglakások, a gyenge táplálkozás, a hiányos öltözködés. És így például Budapesten, ahol mindezek a nyomorúságos állapotok a legnagyobb mértékben megvannak, a tüdő vész halálozási arányszáma most 4.6 százalékra szökött fel, ami azt jelenti, hogy majdnem minden kétszázadik emberre rákerül a sor évente.

Világosság, napfény, tiszta levegő, — ez a tüdővész legnagyobb ellenfele. Ezen, vagyis meglevő tüdővész leküzdésén, nem tud a szegény diák segíteni. De a betegség megelőzése sokszor semmibe sem kerül, ezt a módot ismertetheti, terjesztheti a szociális diák. Erről a védelemről olvastam a következőket: „Ha dohányossal nem élek, tüdőmet is és erszényemet is kímélem, a védekezés ezen neme tehát igen gazdaságos. Ha alkohollal nem élek, ismét sok pénzt takarítok meg, s ez a védekezésmód sem kerül semmibe.

Ha azt, amit a dohányon és boron megtakarítottam, legalább részben jobb táplálékra, ruhára és lakásra fordítom, még mindig nem kerül semmibe a tüdővész elleni védekezésem.

Ha szabad időmet nem füstös éttermekben vagy kávéházakban, hanem a friss levegőn töltöm, ismét inkább megtakarítok valamit, mintsem, hogy költöttem volna.

Ha az emberek megtanulják, hogy utcán, templomban, vasúti kocsiban, váróteremben ne köpjének, minden költség nélkül sokat tehetnek a tüdővész terjesztésének meggátlására.

Ha az emberek tudnak a kályhával bánni és a szobát fűtik, nem pedig a kémény tetejét a verebeknek: a lakás szellőztetése is lehetséges lesz és a friss levegő a szobában nem lesz túlságosan költséges.”

Különben még a stilsztikában is van olvasmány, mely azt tárgyalja, hogyan védekezhetünk magunk is és hogyan védhetünk meg másokat is a gümőkórt okozó Koch-féle bacillusok ellen. Vigyázzunk először is a gümőkórt okozó emberrel való érintkezésre. S mivel ezeknek a köpete igen ártalmas, mert rengeteg bacillus van bennük, ezért küzdjünk ezen rossz szokás ellen. A megszáradt köpet elporlad, de a bacillus nem pusztul el, hanem a hosszú ruhával, a cipő talpán bekerül a szobába, a légy beleviszi ételünkbe. Ha pénzt olvasunk, vagy a könyv lapjait forgatjuk, ne nyálazzuk meg ujjunkat, mert a mai piszkos papírpénz, a kölcsönkönyvtári könyvek agyonfogdosott lapjai mind bacillustelepek. Poros helyiségben, tehát táncteremben ne tartózkodjunk, mert a felvert por tele van bacillussal. Azért a takarítás is mentői kevesebb por f el verésével történjék s az ablakot okvetlenül nyissuk ki, a levegő hadd vigye ki a port s vele a bacillusokat, melyeknek egyetlen ellensége a szabad levegő, a tiszta napfény.

Íme, ily módon küzdhet a szociális diák is a tüdővész ellen.

A nemibetegségekről.

Szólok erről is, magyar ifjak, mert tudom, aki ezt a könyvet a kezébe veszi, az idősebb, komolyabb fiú, akivel a legkomolyabb kérdésekről is, mint férfival lehet beszélni. Különösen két okból szólok erről a csúnya betegségről.

Az egyik az a tény, hogy a nemibetegségek nemcsak nemüton ragadnak az emberre, hanem megfertőzheti az orvost munkája közben, az üvegfúvómunkást, a zenekari fuvolást, ha tévedésből másnak az eszközét vette szájába, a gyermeket, ha piszkos kézzel végeztek nála himlőoltást, foghúzást, sőt a vendéglőben étkezőt is, ha piszkos serviettet, poharat vagy fogpiszkálót stb. adnak elébe. Elhatsz tehát, fiam, a legtisztább életet, azért megeshetik, hogy fertőzést kapsz, tehát jó tudnod erről a betegségről.

A másik ok, amiért szólok, az, hogy nektek, diákoknak, főiskolai hallgatónak, egy nagy szégyenfoltot kell magatokról s nemzetetekről lemosnotok. A statisztika azt mutatja, hogy évi átlagban nemibajos volt a katonák 4 százaléka, a munkások 9, a kereskedelmi alkalmazottak 16, a *főiskolai*

hallgatók 25 és a prostituáltak 30 százaléka. Nem szégyenlitek ezt, magyar fiúk, kik az intelligenciát, a nemzet vezetőelemét vagytok hivatva alkotni, hogy ebben a csúf statisztikában mindjárt az utcai lányok mellett álltok?! És mint magyarok is szégyelhetitek magatokat, mert a közös hadseregben végzett statisztikai adatok szerint 518 cseh nemibajos katonára 537 horvát, 555 német, 599 rutén, 619 lengyel, 873 oláh és 1052 magyar jutott. A háborúban még rosszabb lett a helyzet. A hadügyminiszterium például már 1916 július 14-én jelentette, hogy egy-egy hadtestparancsnokságnál átlag Boszniában 2500, Ausztriában 5-6000, Magyarországon 8-9000 nemibeteg volt az állandó létszám. És ezek után csodálkozhatok azon, hogy a háború után a forradalomban annyira lesüllyedhettünk, hogy a francia generális gúnyosan kérdezhetette: „Hát már annyira lecsúsztak!”

Kell tehát erről szólnom, de édes fiaim, óva intlek attól, hogy magatok feje után, lexikonból vagy orvosi művekből szerezzetek ismeretet, mert jegyezzétek meg először is, hogy a tudás és ismeret még nem védelem. Hány orvos ismeri az alkoholizmus következményeit, magán is tudományosan megállapítja a szervezet káros elváltozásait, kiszámítja még azt is, hogy mennyi évvel kevesbíti meg az életét és — mégis iszik. Hány jogász ismeri a törvénykönyvet, tudományosan megmondja, melyik bűnért milyen büntetés jár — és mégis rossz útra tér. De nem is kell külön példákat keresni: minden ember ismeri és tudja Isten tízparancsolatát — és mégis megszegi.

És még egy veszedelem van az orvosi könyvek tanulmányozásában: az orvosok egy része mindig csak a testtel foglalkozva, megfélekedzik a leiekről. Pedig ha valaminek a leküzdésére kell a lélek, s kell a lélek ereje, akkor a nemiösztön megfékezéséhez kell elsősorban. A nemibajok ellen küzdeni, azoktól óvakodni másként nem lehet, mint az ösztönnek legyőzésével, mint a testnek a lélek uralma alá való rendelésével. Azért orvosi könyveknél többet ér, ha Tóth Tihamérnak, Szuszainak vagy más hasonló íróknak a könyvét olvasod el. *És a pusztá tudásnál százszor többet használ, ha a kegyelemért imádkozol.*

Legelső szabály, hogy házasságkötésig tisztán élünk. *Szent esküvel fogadja meg minden magyar ifjú,* mint az angolok közül nagyon sokan megteszik, hogy *amely tisztán kívánja menyasszonyát látni az oltár előtt, maga is oly tisztán áll oda.* Ha ezt megteszi, akkor nem kell fertőzéstől annyira tartania, mert, mint tudjuk, a kankó nemi érintkezés útján terjed, a lágy- és keményfekély is 85 százalékban így terjed.

De, hogy a 15 százalék ártatlanul megfertőzött közé se

kerülhessünk, vigyázzunk, hogy ne vegyünk szánkba semmit, ami előbb más, főleg ismeretlen idegennek a szájában volt. Ne igyunk például az állomásokon a közös ivópohárból. Vendéglőben is törüljük meg a pohár szélét, az evőeszközt használat előtt.

Szállodában, vendégfogadóban ne feküdjünk olyan ágyban, melyben idegen aludt előttünk. Erre a mozgótáborban levő cserkészek ügyeljenek nagyon! Inkább aludjunk felöltözve, vagy szerezzünk hálóságot s .abbban feküdjünk, ha nem kapunk tiszta ágyneműt. A törülközőtől, idegen fürdőruhától is óvakodjunk. Legjobb, ha mindenhol sajátunkat használjuk.

Most még csak egy kérdés van hátra: mi ennek a rettenetes bajnak leküzdési módja és résztvehet-e ebben a küzdelemben a szociális diák, mert csak látszólag lehetetlen feladat ez.

Ennek a kérdésnek nálunk legszakavatottabb ismerője dr. *Nékám* Lajos azt mondja, hogy a nemibetegségek leküzdésének eszközei az ifjúság jobb nevelése, a nők erélyesebb védelme, a prostitúciónak leküzdése, a női munka megszervezése és jobb díjazása, a korai házasságkötések elősegítése, a házasulok előzetes megvizsgálása, az alkoholizmus, lakásínség és tömegnyomor csökkentése, az aljas irodalomnak, továbbá a ledér mulatozásnak, a bordélyházaknak, a bároknak és kerítőknek kiirtása, a mozik, éjjeli kávéházak megrendszabályozása, *köztudatba vitele annak, hogy hazánknak ma egészséges és munkaképes polgárookra van szüksége*, tehát, hogy az, aki maga hibájából szerzett betegségével a közügynek terhére van, az hazáját súlyosan károsítja. Mindenekfölött pedig eszményi oltárra kell helyezni a hazafias és erkölcsös világfelfogást és a családi élet tiszteletét. Itt is áll az, hogy *az állam három palládiuma, amely nélkül összedől: az önfegyelmzés, az erkölcs és a család.*

Íme tehát kimondjuk: bármily szociális baj ellen küzdünk, közvetve a nemi bajok terjedése ellen is küzdünk. Különösen ne feledjük el az utolsó három eszközt, melyekről még szólunk: az önfegyelmzést, az erkölcsöt és a családot. Ezt védelmezni minden magyar ifjú kötelessége s ezekkel magyar fáját védi meg.

Fajvédelem!

Újabban nagyon sokszor emlegetik ezt a szót: fajvédelem! Sőt politikai programmá is tették az úgynevezett fajvédő képviselők. Mi korántsem akarunk politizálni, de, ha mint szociális diákok küzdünk azért, hogy magyar népünk mentől

jobban megszabaduljon a tömegbetegségektől, akkor nekünk nem szabad megelégednünk a negatív védekezési munkával, hanem pozitíve is kell dolgoznunk a jövő nemzedék egészségesebbé tételén.

A fajvédelem, mint tudomány, újabb keletű. Megalapítói Gobineau József gróf, Galton Ferenc, Schallmayer Vilmos és Ploetz Alfréd. Tudományukat elnevezték eugenikának, fajegészségtannak (Rassen hygienie) és sok okos dolgot megállapítottak. De fajvédelem címen sok bolondot is összeírtak már, azért óvatosnak kell lennünk ennek megítélésével. Nem lehet mindenestül elvetnünk, mert tény, hogy nagy baj az értékes magyar emberanyag fogyása, melyet a háború, a kivándorlás, az egyke-rendszer, a tömegbetegségek okoznak. De mindenestől elfogadnunk sem lehet, mert amikor már „embertenyésztésről” beszélnek, az már vagy tiszta pogányság, vagy ami még rosszabb, tiszta materializmus.

Hogy a fajvédelemben mennyi pogány gondolat kerülhet bele, azt mutatják a német „fajvédők” és a magyar „turánisták” túlzott írásai. A háború és a forradalom okozta zsidóellenes hangulat hozta létre ezeket a fajvédőket, akik a zsidó faj ellen akarnak küzdeni, de annyira mennek gyűlöletükben, hogy azt írják „Jézus sohasem lehet a német Megváltó, mert ő maga nem volt német.” Nem elégednek meg zsidó faj gyűlöletében azzal, hogy a zsidóságtól való szabadulást hirdetik, hanem azt hirdetik: „Los von Christentum! Los von Christus! ... mert Krisztus éppen úgy, mint a kereszténység, el nem választható a zsidóságtól.” De ugyanilyen badarság volt, mikor magyar egyetemi hallgatók a „turánizmus” nevében elmentek Aquincum közelébe, áldozni a „fésűs Ukkó öregistennek” és tüzet raktak s átugráltak rajta. Vagy amikor egy cserkész csapat hasonló okból oltárt állít s amellé pogány magyar szokás szerint löfejet tűz ki. Akik így cselekszenek, azok nem ismerik igazán először a kereszténységet, másodsor a turánizmust sem.

Mert a turánizmus szép gondolat, mivel messzire menő politikai hatásai vannak. A faj gondolatával foglalkozó Hoffmann Géza írja: „A fajgondolat tudományosan nincsen eléggé megalapozva, sok benne az érzelem, az intuitív előrelátás, de amely nép a sajátos viszonyaihoz átgúrva egyszer magáévá tette, annak számára nagy *nemzetfenntartó tőkét jelent, mert Önbizalmát, faji öntudatát emeli!*” Ezért kell nekünk is, magyar ifjaknak, a turán gondolatát terjesztenünk, mert „a népben a turáni gondolat érzelmi, politikai eszme köré válik, köztudattá lesz, hogy a turáni népek — tehát a magyarok is — a világ legértékesebb emberanyagából valók, a legrégebb kultúra turán eredetű, a magyar nem áll egyedül ezen a világon, hanem számíthat fajrokonainak (bolgár, török, finn, sok ázsiai nép) támogatására; a turánságra még dicső jövő vár.

Lehet ezen gondolatokra szkeptikusan vállatvonogatni s álomnak, elméletnek nevezni és lekicsinyelni, de azzal nem használunk semmit a magyar népnek. Ellenkezőleg, eszménnyé kell tennünk, a köztudatba kell átvinnünk, hogy emeljen, lelkesítsen, kitartásra serkentsen. De nem szabad pogánysággá tenni és a turánizmus nevében a kereszténység ellen támadni.

A leghatalmasabb fajvédelem *a tiszta erkölcs megvédése*, mert ennek pusztulása dönti meg a fajokat is.

„Minden ország támasza, talpköve
A tiszta erkölcs, mely, ha megvesz,
Róma ledől s rabigába görnyed.”

(Berzsenyi.)

A tiszta erkölcs megakadályozza majd a vérbaj terjedését; a tiszta erkölcs egészségesebbé tesz minden embert; a tiszta erkölcs a családi élet tisztaságának is feltétele, támasza és biztosítója. Tiszta családi élet nélkül pedig nincs tiszta társadalom. Azért szólunk még külön fejezetben a *nyilvános bűn* elleni küzdelemlről, hogy az erkölcstelenséget háttérbe szorítva, felvirágoztassuk az igazi tiszta erkölcsöt és ezzel az igazi, tiszta családi életet.

Ami pedig egyébként a fajegészségtan gondolatából helyes és elfogadható a keresztény morál szempontjából is, azt a Hadigondozó Hivatal egy röpirata ügyesen összefoglalja azzal a címmel: „*Adja Isten, hogy az egészséges családnak soha magva ne szakadna!!*” Hogy ezen szép óhajtás megvalósulásán ti is dolgozhassatok, azért közlöm veletek is ezen röpiratot:

„Az a nép, amelynek legjobbjai nem szaporodnak eléggé, idővel elsatnyul és más szaporább népek szolgaságába jut.

A háború a magyar nemzet színe-javát megtizedelte, A megmaradtak kötelessége, hogy a hiányokat erős és egészséges gyermekek felnevelésével pótolják.

Minden egészségesérzésű embernek természetadta törekvése, hogy viruló gyermekeregben saját mását lássa. Nincsen nagyobb csapás, mintha életerős családnak magvaszakad.

Igazi boldogságot csak a rendezett család nyújt. Boldog gyermekora csak a családi körben felnevelt gyermekeknek van; jó polgárrá, jellemes férfivá az ilyen gyermek lesz.

Keressünk mindent, ami a boldog családi élet megalapítását vagy megtartását lehetővé teszi; kerüljünk mindent, ami ezt megrontja.

1. Ne hagyjuk el szülőközségünket és ne menjünk el nagy városba lakni, mert ezekben, tapasztalat szerint, a gyermekek kicsiny száma miatt előbb-utóbb kihalnak a családok.

2. Ha már nagy városban kell laknunk, keressünk oly lakást, mely lehetővé teszi a gyermekek jó nevelését. Tehát lakjunk kertes házacskában és kerüljük a zsúfolt, nagy bérházakat.

3. Óvakodjunk a szeszés italtól és különösen a nemibajtól, mert a szesz és a nemibaj nemcsak a szervezetet teheti tönkre, hanem vézna, nyomorék utódok születését és a család teljes kihalását is okozhatja.

4. Ha élettársat választunk, legyünk figyelemmel annak egészségi állapotára is, mert a szülők veleszületett tulajdonságai az utódokban visszatérnek. Szerzett tulajdonságok, sérülések azonban nem öröklődnek; az apa sebesülése tehát nem árt a születendő gyermeknek. A rokkant apa éppen olyan jó családapa lehet, mint a teljesen ép, egészséges ember. Kétséges esetben kérjük ki az orvos tanácsát.

Igen jó szokás különben, ha a leendő jegyespár az eljegyzés előtt idejekorán orvosi egészségi véleményt szerez be, hogy megtudja, vajjon mindkettőjüknek szervezete és egészségi állapota testben-lélekből egészséges gyermekek felnevelését biztosítja-e?

Tartsuk kötelességünknek, hogy minden lépésnél gondoljunk utódjaink sorsára is. Nem hiába mondja a Biblia, hogy az apák bűneiért az utódok hetediziglen bűnhődnek. Amint mi élő tanúbizonyságai vagyunk őseink jó vagy rossz tetteinek és aszerint boldogok vagy szerencsétlenek vagyunk, úgy idomítjuk mi is már mostan ivadékainknak jó vagy rossz sorsát. Legyünk rajta, hogy áldás és boldogság fakadjon nyomunkban és ne kísérje gyermekeink átka a mi emlékünket.”

Adja Isten, hogy az egészséges családnak soha magva ne szakadna!”

IV. FEJEZET.

Küzdelem a bűn ellen.

Az iszákosság.

A bűnök közt először az alkoholizmusról fogunk szólni, *A mértéktelenség bűn önmagában is*, mert megszegése Isten ötödik parancsának; a részegség ugyanis megtámadja az egészséget és azért nem is más, mint fokozatos öngyilkosság. Egész népek pusztultak el az alkohol élvezése miatt, mert például Észak-Amerika indiánjait a fehérek tüzesvize pusztította el szinte nyomtalanul a föld színéről.

A szeszivó szülők gyermekei közül 50% elmegegye vagy idióta, még pedig 27% epilepsziás, 23% elmebajos szokott

lenni. A szeszivó ember maga is rövidebb ideig él, azért az amerikai biztosítótársaságok a szeszivótól több díjat szednek, mint attól, aki nem iszik. Csak a tüdővészben elhunytak közt 40% alkoholista, 23% a ritkán ivó és 6% a sohasem ivó. De a többi betegségeknel is ki lehet ezt mutatni. Viszont a gyulladás is majdnem mégegyszer addig tart a szeszivóknál, mint a mértékleteseknél.

Árt az alkohol a szellemnek is, mert az örültek házát jó részben a szeszivók töltik meg. Így például Svájcban 2400 szellemi betegnél megkeresték az okokat és 2123 esetben a szeszivásban találták meg azt. A szellemi működésnek is árt az alkohol. Míg az alkoholmentes katona 30 lövés közül 27-szer célba talál, ugyanez a katona 30 gramm alkohol (azaz körülbelül egy pohár bor) élvezése után már csak 7-szer talált a célba és 23-szor eltévesztette. Meglátszik a tanulók eredményeiben is. A szeszt soha nem ivó gyerekeknel elégtelen eredmény legfeljebb 2.7%, ellenben a kitűnő 16.3%. A szeszivó gyerekeknel ez a szám rosszabbodott: az elégtelenek arányszáma a ritkábban ivóknál felszállt 3,7%-ra, a többször ivóknál 4%-ra, a kitűnők arányszáma pedig lesülyedt 12.3%-ra, illetve 9.7%-ra. Az iszákos tanulóknál pedig a kitűnők száma csak a 4.3%-öt éri el. Ugyanily eredményt mutat a magaviselet táblázata is.

Tehát bűn az alkohol élvezése *önmagában* is, mert megrovidíti az életet, megrontja testi szervezetünket, tompítja szellemi működésünket.

Bűn azonban az alkohol másodszor *következményeiben*, mert az alkohol az ember legveszedelmesebb kerítő jé. Megvizsgáltak 25.000 elítéltet és arra az eredményre jutottak, hogy a gyilkosok közül 63% volt iszákos, a rablók közül 67%, a verekedők közül 74% és a fajtalankodók közül 77%. Más statisztika azt mutatja, hogy 100 testisértés közül 66 történt kocsmában és csak 7 az utcán, azután 7 a munkahelyen. A szerencsétlenül jártak közül 5.4% vasárnap, 16% hétfőn lett a baleset áldozata. Általában a legtöbb büntettet vasárnap követik el az emberek, amikor a kocsmában töltik el a legtöbb idejüket és hétfőn, amikor az előző nap mulatása után még mámorosak.

Az ifjak kilenczederésze az alkoholnak köszönheti erkölcsi bukását!! Ha tiszta akarsz maradni, kerüld az alkoholt!

Hogy mennyi bűn jár az iszákosság után, arra Ada Jurka iszákos asszony utódairól összegyűjtött adatokat idézi minden antialkoholista könyv. Ez az asszony 1749-ben született és mint iszákos, csavargó, tolvaj halt meg. Utódai közül 709-nek a sorsát ki lehetett nyomozni és rá jutottak, hogy ezek közül 106 törvénytelen, 181 prostituált, 142 koldus, 64 alamizsnából él, 76 gonosztevő, köztük hetet gyilkosság miatt ítélték el. Ez

a család összesen 116 évet töltött börtönben és 734 éven át vette igénybe a nyilvános támogatást. Az ötödik generációban már majdnem minden nőtagja prostituált volt és majdnem minden férfi gonosztevő.

Íme a bűnnek micsoda légiója árad ebből az egyből, az iszákosságból. Mondhatjuk tehát teljes joggal, hogy az *iszákosság következményei miatt is bűn*. A kérdés ezután tehát kézzelfoghatóan feltéve az, hogy:

Mit tehet a diák az alkoholizmus ellen?

A legelső, hogy *megfogadja* szent és erős fogadással, hogy *maga* absztinens lesz, azaz *a szeszivástól tartózkodni fog*. Szomorú tünet, hogy az ivás, mulatozás a főiskolai hallgatók közt kezd elterjedni. Jellemző az is, hogy míg Németország ifjúsága most ábrándult ki a mindenféle színes sapkákat és szalagokat viselő diákegyesületekből, melyek összejövetelei mindig Bacchusnak adott áldozattal végződtek és az új ifjúsági mozgalomnak még szabadgondolkozó csoportjai is öntudatosan szakítottak a szeszivással, addig Magyarországon a régi Burschenschaftokat utánozzák s újjítják fel a főiskolai alakulatok, ahelyett, hogy az újabbakat, a modernebbeket követnék.

Legyen bátorság az Emericana és a többi bajtársi egyesületekben és szakítsanak a szeszivásra vezető rossz társadalmi szokásokkal. Ne unszoljanak senkit sem ivásra, hagyják abba a kocintgatást, az „ex”-elést. Lehet szórakozni ivás nélkül is. Aki meg akarja utálni az ivást, annak tudok egy jó tanácsot adni. Maradjon csak egyetlen egyszer józanul egy lumpoló társaságban — és figyelje meg, mint alakulnak át az emberek a szesz hatása alatt. Mint lesznek egyre hangosabbak, majd ingerlékenyebbek s végül veszekedők! Mint lesznek egyre szabadabbszájúak, majd mocskosszájúak s végül paráznák. Mint lesznek egyre butábbak, majd beszámíthatatlannak s végül állatok. Rudyard Kipling írja egyik meséjében, hogy Noé a szőlőtőt megöntözte egy disznónak, egy majomnak, egy tigrisnek és még néhány más állatnak a vérével. Ettől kezdve a bor egyeseket parázna disznóvá, másokat ostoba majommá, ismét másokat vérengző tigrissé vagy más állattá alakít át. Ki nem hiszi el, fogadja meg tanácsom s figyeljen meg egy lumpoló társaságot.

Még jobban meg lehet utálni a részegséget, ha önmagunkat látjuk meg így állattá aljasodni. Az amerikai rendőrség legújabban fel is használja ezt az eszközt. Ha valahol találnak egy állattá lerészegedett embert, azt ebben az aljas helyzetében lefényképezik és amikor kijózanodik, átadják neki a fényképet. Igen sok ember ilyenkor úgy megundorodik a szesztől, hogy teljesen abbahagyja az ivást.

Ha nem tudod magadat kivonni a mulatozásból, mert a barátság, a társadalmi kötelezettség nem enged, legalább kettőt fogadj meg. Először: soha tisztán és a poharat fenéig ürítve nem iszol. Másodszor: éjfélkor, ha törik, ha szakad, véget vetsz a mulatságnak. Figyeld meg, mindig éjfél után kezdődik a dorbézolás, kicsapongás. Éjfélkor ágyba! Ez a jelző sok mindentől megóv, mint az angol közmondás is mondja:

„*Early to bed and early to rise
Makes a man healthy, wealthy and luisse*”

(Kora fekvés, kora kelés tesz gazdaggá, erőssé és bölccsé.)

De nemcsak magadra kell gondolnod, hanem embertársaidra is. Mert tanuld meg jól, mivel akarnak a maguk igaza mellett bizonyítékot szerezni a szeszivók és tanuld meg, hogy lehet őket megcáfolni, hogy alkalomadtán meg is tudd őket cáfolni.

Az alkohol élvezői különféle ürügyeket keresnek az ivásra és azt mondják, hogy *melegít*; tehát télen utazásnál, vadászatnál hasznos; *üdít*, tehát nyáron forróságban egészséges s amellet a szomjat is oltja s azután *táplál*, tehát az éhséget is elüzi, azért jó a szegény munkásnak munkaközben az éhség elverésére. *Élesbíti a szellemet*, tehát még az írók és művészek is hasznát veszik.

Ámde az *alkohol nem melegít*, pusztán a hőérzést fokozza. Tehát csalódáson alapszik az egész állítás, mert a valóság, hogy az alkoholozta hirtelen nekilángolás után következik még a rendes hőmérsékletnél is mélyebbremenő hőcsökkenés. Különb is tény, hogy a részeg emberek hamarabb megfagynak s ezért a sarkutazók például csak absztinens legénységgel mennek útjukra.

Az alkohol nem üdít és szomjat nem olt. Sőt még szomjasabb lesz utána az ember. Egy pohár hideg víz jobban oltja a szomjúságot, mint egy pohár bor. A bor és alkohol csak izgat, de erőt nem ad. Kiéiben 1908-ban 100 kilométeres távgyaloglóversenyt rendeztek és a szeszivók közül 45.8% jutott el a célig, a szeszt nem ivók közül 91.7%. Ugyan micsoda erőt ad akkor a fáradt embernek a szesz?

Az alkohol nem táplál és nem erősít. Egy korsó legjobb bajor sörben nincs annyi táplálóerő, mint egy fillérnyi sajtban. Ha valaki csak sörrel akarná pótolni a rendes étkezést, akkor 30 liter körül kellene meginnia naponként. Igaza van tehát a müncheni Gruber tanárnak, aki azt mondotta, hogy „a testet alkohollal táplálni annyit tesz, mint egy gőzkatlant liszttel fűteni!”

Az alkohol nem élénkít, nem inspirál. Sőt tompítja az ember elméjét.

Azzal is védekeznek, hogy az államnak jövedelmet ad a szeszadó. Nagy baj, ha erkölcstelen úton akar az állam pénzhez jutni. Még ha szegényebb volna is, akkor sem szabadna megtennie. De hogy az ellenkezője igaz, arra elég néhány adat. Detroit városában az alkoholtilalom után egy év múlva, a rendőrfőnök jelentése szerint, a letartóztatások száma 54, a gyilkosságok száma 43, a meg nem engedett koldulás 90, a prostitúció 64, a fegyházba való felvétel 54 százalékkal csökkent. New-Yorkban a Ridgewood kerület, melynek legtöbb mulatója volt, ma, az alkoholtilalom után, a kiskereskedők negyede lett és mindenkinek feltűnő az általános jólét, mely ott mindenfelé látható.

Nyilvánvaló az is, hogy minálunk is a pálinka juttatott koldusbotra egész vidékeket és kergette ki a magyar lakosok százait Amerikába. Azért az államnak azon kellene lennie, hogy megszüntesse az alkoholizmust, hisz polgárai jólétéből neki van a legnagyobb haszna. Bezzeg Poroszországban maga az uralkodó, II. Frigyes Vilmos, jutott erre a gondolatra és maga sok mértékletesség! egyesületet alapított, melyekkel nagyban hozzájárult ahhoz a nagy anyagi jóléthez, melybe az elmúlt században Németország felemelkedett. Tíz év alatt, mint az 1845. berlini kongresszus jelentette, 1702 egyesületben 1.650.000 tagjuk volt. És ebben van a harmadik mód, ahogy a diák tud küzdeni ezen néprontó bűn ellen.

Terjesszük és magunk is lépünk be a mértékletesség! egyesületek valamelyikébe. Ilyen a „Kék keresztiszövetség” meg az „Alkoholelleses Munkásegylet” stb. A szabadkőműveseknek is sok csoportja nagyon erősen és hathatósan küzd az alkoholizmus ellen; így például a Good Templar-rend, mely Magyarországon is megalakult, de természetes ezekben katolikusoknak nem szabad belépniök.

A legjobb „A keresztény mértékletesség társulata”, melynek tagjai közé a pap veszi fel a hívőket, akik a templomban az oltár előtt tesznek fogadalmat a szabályok megtartására. De ezek oly könnyűek, hogy mindenki különösebb nehézség nélkül is megtarthatja őket. A három legfőbb pont a következő :

1. A társulat tagjai tartózkodnak bármimemű részegítő ital mértéktelen használatától.

2. Azért fontos okok nélkül kocsmákat és más föltételekre nézve veszedelmes helyeket és társaságokat nem látogatnak. Ha pedig fontos okok miatt ily helyeken meg kell jelenniök, akkor a lehető legrövidebben végezzék el ügyeiket s imádság által szerezzenek erőt, hogy föltételüket meg ne szegjék. A társulat tagjainak kötelessége közé tartozik az is, hogy a férfiak egy és ugyanazon alkalommal fél liter bornál vagy két rendes söröspohár sörnél többet soha és sehol ne

igyanak: az asszonyok pedig egy pohár borral vagy sörrel elégedjenek meg.

3. A pálinkától vagy bárminemű erősen szeszes italtól, legyen bármilyen módon készítve, vagy bármilyen neve is legyen, azon idő alatt, amelyre ígéretet tettek, mindig, mindenütt és teljesen tartózkodni fognak, kivéve a betegséget, vagy más hasonló elkerülhetetlen szükségletet, de akkor is csak kis mértékben, az orvos, vagy a lelkiismeret szava szerint. Tea egy evőkanál rummal keverve meg van engedve, mert a tea a részegítő italok közé nem számítatik, de a rum magában, mint a legerősebb részegítő italok egyike, mindig tiltva van.

Ez a három szabály nem túlzó, nem nehéz, tehát alkalmas arra, hogy mindenki megarthassa, azért ennek az egyesületnek az elterjesztése az iszákosság bűne ellen való küzdelemnek leghathatósabb eszköze.

Az erkölcstelenség.

Tudjátok-e, magyar ifjak, mi a legnagyobb szégyene a magyar névnek? Mi az, amit legelőször kell jóvá tennünk? Mi az, amit, ha le nem törültünk, mit sem ér kultúránk, tudományunk, művészetünk, gazdagságunk, mert rongy, pipogya náció vagyunk?

Külföldön utazva szomorúan tapasztaljuk, hogy nem ismernek minket. Paprika, gulyás, csárda, cigány, pusztá, betyár — ez az, amit rólunk tudnak. És van még egy, amit rólunk, magyarokról neveztek el., A bukott leány neve a fél világon: hungara, vagy elrontott alakjában: vengerka, azaz magyar lány. Ez a legnagyobb szégyene a magyar névnek! Ezt a gyalázatot kell lemosnunk, ha van bennünk egy csöpp magyar vér, ha becsületet akarunk szerezni nemzetünknek.

Lelketlen emberek járták be az országot, és a magyar leányokat a tudatlanság, a szegénység körmeik közé hajtották. Jó állással csábítják külföldre, ahol azután a borzalmak tanyájára kerül, honnan csak lelkileg lezülve, testileg tönkretéve szabadul, ha ugyan nem kergeti a szégyen halálba. Ezt nevezik az angolok fehér rabszolgakereskedésnek „white slaves traffic”-nak, mely oly sok magyar leányt tett rabbá, hogy ők adták a szomorú hungara nevet társaiknak is.

Alakult külön egyesület is a leánykereskedelem ellen, melynek elnöke nálunk Prohászka Ottokár püspök volt. De ez az egyesület magában véve nem elég, mert igaz az, hogy *a prostitúció, vagyis a nyilvános erkölcstelenség elleni küzdelemben a legfontosabb az erkölcsi érzék, emelése különösen a férfiaknál.* Ezen a téren pedig, magyar fiúk, sokat tehettek. A leánykereskedelem ellen, mint felnőtt férfiak harcolhattok majd,

de az erkölcsiség emeléséhez már most hozzájárulhattok, ha magatok erkölcsösen éltek.

Hallgassátok csak, mit mondott Prohászka püspök a nyilvános erkölcstelenségről:

„Ennek az egész bajnak a gyökere a férfivilág féktelen, szertelen, brutális nemi élete, amely az Isten törvényével ellenkezik. De ellentétben áll a nemes értelemben vett kultúrával is; azt látjuk azonban, hogy egész kultúránk tehetetlen harcot vív. Jóllehet a kereszténység is többször megmozdul, de ezzel a barbár hatalommal szemben nem boldogul. Pedig *nekünk azt kell hinnünk*, hogy minden égszakadás és földindulás ellenére mégis csak igaz, *hogy csak a házasság keretében van megengedve a nemi élet*. A katolikus fenséges hit szerint a házasság célja nem a kék, hanem a gyermek. Ezt a célt nem szabad semmiféle tekintetért háttérbe szorítani. A mi morálunk nem kétféle, hanem egyféle. Nem dobunk követ a perditára, hogy bókoljunk a gavallérnak. Azt akarjuk, hogy a közös bűnért közösen lakóijának, és ha a perditákat higiénikus felügyelet alatt tartják, mi lesz a férfiakkal? Ők szabadon terjeszthetik a vérbajt és a közösen elkövetett bűn terhét a férfikultúra valamilyen kultuszával csak az egyik félre tolhatják?”

„Én nem terjeszkedem itt ki a statisztikára. Nem akarok beszélni arról, hogy a fővárosban mi van. Nagyra becslöm azokat, akik az erkölcsrendészet ügyeit intézik, de ha azt kérdezem tőlük, hány perdita van, azt mondják, ne kérdezem. Nem kétezer van itt, hanem százezer. Beviszik az infekciót a házasságba is, és ott a gyermekek nem is gyermeknek, hanem átoknak, szenvedésnek, nyomorúságnak születnek, akik szüleik bűneiért szenvednek.”

„Képzelmek el azt a rémséges farizeuskodást, hogy a hatóság elfogadja a keresztény morált, az eszmények kultuszát hirdeti s ugyanakkor megengedi, hogy 16-17 éves éretlen ifjak belemásznak az általa engedélyezett pocsolyába. Mit gondoljon az iá fiatalember a keresztény erkölcsi kultúra komolyságáról, az erkölcsi törvények tiszteletben tartásáról? A bűnt hivatalos intézményekkel biztosítani nem szabad. Nekünk azok az állapotok kellene, aminőket Hollandiában, Skandináviában és Angliában látunk. Az etikát illetőleg hagyjunk szabad kezét.”

Nehéz és kényes kérdés prostitúcióról tárgyalni, azért idézzük szórói-szóra, amit Förster írt erről a tárgyról, akinek a könyvét különben is csak ajánlani tudom minden komolyan gondolkozó ifjúnak.

„Sok fiatal ember egészséges undorral tekint a prostitúcióra, és ahelyett tisztább alkalmat keres érzéki vágyainak kielégítésére. Mások meg így gondolkoznak: Helytelen dolog ugyan, egy leányt elcsábítani vagy az egyszer elcsábítottat

mélyebbre taszítani a bűnbe: inkább azokhoz tartjuk magunkat, akik már úgyis el vannak veszve, s akiknek már nem árthatunk: menjünk a „hivatásos nőkhöz.”

Vajjon igaz-e az, hogy a prostituáltakkal való érintkezés társadalmi és etikai szempontból nem kifogásolható?

Nos, hosszas gondolkodás nélkül is könnyű belátni, hogy aki egy agyonvert és kifosztott emberről még lehúz egy ruhadarabot, maga is rabló és tolvaj. Itt nem számít, hogy az illető már úgy is el van veszve. Hasonlóképpen, aki egy nőt lealacsonyít és vele visszaél, azt sohasem mentheti az a körülmény, hogy az illető úgyis menthetetlenül ki van már szolgáltatva a lealacsonyításnak és visszaélésnek. A cselekvés ugyanis nem csupán a nőn megy végbe, hanem a visszaélő lelkében is: kifejezésre juttatja a nőekkel szemben való gondolkodást és másokat is megerősít a hasonló gondolkodásmódban. Az illető így segédkezet nyújt a prostitúció fennmaradásához, amennyiben lelkében kibékül vele. Ez pedig mélyen belemarkol az egész életbe. Az ilyen férfi maga is cinkostárs az emberi élet elképzelhető legnagyobb megbecstelítésében. De, aki uralkodik magán, és szilárd marad, az másoknak is példát ad: ha kiveti lelkéből a prostitúciót, a menekülés és megóvás sziklája lesz sokak számára. *Erősebben és mélyebben hatunk embertársainkra azáltal, amik vagyunk és amit lelkünk bensejében véghez visziünk, mint összes külső tetteinkkel.*

Tovább tárgyalva ezt a kérdést, azt írja Foerster: „A halhatatlanok isteni kezekkel égbe emelik az elveszett gyermekeket.” Ezt bizony csak a halhatatlanok tudják megtenni — vagy önzetlen nők anyai szeretete, de hogy egy férfi meg tudjon menteni egy prostituáltat, az sajnos nagyon ritka eset. Azért sok fiatal ember így szól: „Mint hogy már úgyis elvesztek, mért ne segítenek őket keresethez?”

Egyre azonban nem gondolnak: Aki sohasem szennyezte be magát prostituáltakkal, az nem menti meg ugyan a prostituáltakat, de másokat megóv attól, hogy azokká váljanak: sokat visszatart attól, hogy prostituáltak után vágyódjanak és egy leányt azzá tegyenek. *Aki önmagát megfékezi, az másokat is megfékez* és aki önmagával engedékeny, az másokat is *szabadatlanná tesz*. Az az ifjú, aki tiszta marad, valahol és valamikor megmentője lesz másoknak — egyszer egy bukófélnél levőnek *szabadkezet* nyújt anélkül, hogy tudná és sejténé, szeméből, hangjából és szavaiból kiárad valami, ami erőt áraszt, ami felkelti és ebben tartja azt az ítéletet, hogy *van az életben magasabb dolog is, mint a hajráélvezés*.

A láthatatlan mentők egy rendje él a világon: övék a boldogság — ha minden erejük mellett is szerények maradnak és alázatosak.

És én nagyon szeretném, ha a szociális diákok ilyen lát-

hatatlan mentők lennének. A diáknak kell ilyen mentőnek lennie, az új diáknak kell az új társadalmi közfelfogást kialakítania, mert a régi rend fennmaradásában ők a legnagyobb bűnösök egyike. Sokat gondolkoztam azon, hogy egyáltalában előhozzam-e azt a kérdést vagy sem? És egy statisztika arra birt, hogy nyíltan tárgyaljak erről a tévedésről. A következő fejezetben külön is szó lesz a nemibetegségekről és ott is megemlítjük, hogy a statisztika szerint a főiskolai tanulók 25 százaléka nemileg fertőzött. Strucc madár lennék tehát, ha e nagy veszedelem láttára én is behunynám a szememet. Azzal, hogy ebben a könyvben hallgatnék a prostitúcióról és leánykereskedelemről, nem tudván nemlétezővé tenni ezt a nemzetpusztító mótelyt. Viszont ha szólok róla, talán nem egy magyar diákban sikerül felkeltenem a vágyat, hogy ő is belépjen a láthatatlan mentők seregébe és most viselkedésével, később, mikor több hatása lesz, szavával és tetteivel is segítsen eltüntetni azt a szégyent, hogy külföldön a magyar leány annyit jelentsen, mint bukott leány.

És van olyan tér, ahol a diák is sokat tehet a nyilvános bűn ellen: és ez az utca és a kirakatok tisztasága. Nézzétek, mennyi a piszok, mennyi erkölcstelenség van a hirdetőoszlopok reklámképein; nézzétek meg, a könyvkereskedők kirakataiban mennyi erkölcstrontó könyv szemérmetlenkedik; mennyi mezítelenséget mutató kép és levelezőlap zülleszt. Ezen pedig lehetne segíteni. Németországban az új ifjúsági mozgalom, melyről már többször megemlékeztem, összefogott és megtisztogatta az utcát és a kirakatokat. Drezdában például a német ifjak, kik Jugendring néven egyesültek, bementek az erkölcstelen könyveket és képeket árusító boltba és felszólították a tulajdonost, vegye be ezeket a kirakattól. Ha nem tette meg, másnap az egész üvegtáblát teleragasztották apró cédulákkal, amelyre rá volt írva: „Ide ne menjetek, itt szemetet árulnak!” Ha ez sem segített, drasztikus eszközhez nyúltak és bevették az ilyen kereskedő kirakatát. Nálunk is voltak ilyen erős eszközöket szerető fiúk és alakítottak egyesületet: „Zavart Rendező Ifjak” néven és nevük kezdőbetűinek megfelelően, „zri”-ket rendeztek: füttyültek a futballpályán, megdobálták a nemtetsző játékosokat, az utcát egész szélében elfoglalva sétáltak és hasonló módon mutatták meg, hogy az ifjúságban buzgó tetterőnek, cselekvési váagnak nincs tere a megnyilatkozásra, azért ilyen éretlenségekre kapható, íme itt van egy tér, ahol, ha nem is kirakatbeveréssel, mert ebbe sok éretlenség is vegyül, de erélyes fellépéssel sokat lehet tenni, mint ahogy van rá magyar példa is.

Egy magyar tett.

A magyar ifjú bátor ifjú! Tudom, hogy a haza minden ellenségével szemben bátran odavágja: „Ne bántsd a magyart!” És kész arra is, hogyha kell, a harctéren élete feláldozásával is megmutassa, hogy a magyart büntetlenül bántani nem lehet. De ha azt mondják neki: „Nézd, mennyien rontják a magyart: vágd oda ezeknek is ugyanolyan keményen, elszántan: „Ne rontsd a magyart!” — akkor sokan visszalépnek. Miért? Mert egyrészt érzik, hogy maguk is ludasok az erkölcstelenség fennmaradásában, másrészt, mert félnek attól, hogy lemosolyogják: elmaradottnak mondják, akiben nincs semmi modernség. És az előbb oly bátor ifjú, most gyáván együtt úszik az árral.

Pedig vannak nálunk is, igaz, hogy kevesen, akik szembe mertek szállni a közvéleménnyel és „Zrínyi Gárda” néven országos erkölcsvédő ligát alkottak. Aki tehát közületek arra érez erőt, hogy a szociális bajok közül a bűnnel, az erkölcstelenséggel veszi fel a küzdelmet, annak van módja és alkalma most már nálunk is teljes erejével beállni ebbe a küzdelembe. A Zrínyi Gárda célja éppen ez: „a keresztény erkölcsök hathatós védelme és így a magyarság megmentése az erkölcsi romlástól.”

Működési programja három pontot foglal magában: Az első, a legfontosabb, hogy *tagjaiból igyekszik feddhetetlen jellemű embereket nevelni*. Másodsor tiltakozással, ha kell, érelyes rendreutasítással és intézkedéssel *kiüldöz minden erkölcstelenséget a nyilvános fórumokról, utcákról, színházakból, kirakatokból, mozikból, társaságokból*. De nem elégszik meg ezzel a negatív munkával, hanem harmadik programpontja az, hogy pozitív munkával *pártolja és fejleszti a keresztény magyar irodalmat, művészetet, sajtót, népoktatást* és mindent, ami a magyarság erkölcsi emelésére irányul, hogy így a mai keresztényellenes, léha, nemzetközi kultúra helyébe keresztény magyar kultúrát teremtsen.

És hogy ez a program nem marad csupán írott malaszt, mutatja 1924 aug. 24-én a „Pax Romána”, vagyis a katolikus ifjak nemzetközi egyesületének gyűlésén tartott beszámolójuk.

A negatív munka volt a közerkölcsök védelme. Ennek érdekében a Magyar Táncitanítók Szövetségének nagygyűlésén kimondották, hogy a léha, modern táncok lassú kiszorítása mellett a magyar táncokat igyekszik meghonosítani. Tiltakoztak megfelelő helyen és módon körülbelül 30 színdarab és 5—6 mozarab ellen és nem eredménytelenül, mert több színdarabot levettek a műsorról és a mezítelen táncosnőket az ő felszólalásukra tiltotta le a rendőrhatalóság. Az ügyességnél feljelentettek vagy 35 erkölcssértő könyvet és ki is eszközölték azoknak elkobzását. Három éjjeli mulatóhelyet az ő működé-

sük nyomán megrendszabályoztak, illetve betiltottak. A hatóság támogatását is felhasználva, nagy hadjáratokat rendeztek a plakátok és a falragaszok, képek ellen és például csak a kirakatokból eltávolítottak több ezer szeméremsertő képet, szobrot, részben a tulajdonos felszólításával, részben, ha ez nem sikerült, rendőrhatalósági úton. Elérték azt is, hogy a MÁV-állomásokról minden erkölcsértő sajtótermék letiltatott. Úgy-e, fiúk, ezek tettek és eredmények?!

Pozitív irányban az önnevelésen és a közerkölcsiség emelésén dolgoztak. Újságcikkeket írtak, hisz a tömeg innen szerzi véleményét, előadásokat tartottak, kirándulást rendeztek, két magyar tánckurzusuk is volt, hogy megmutassák, mint lehet bűn nélkül is vidámnak, jókedvűnek lenni. Mennyi tiszta, szép öröm van, melyek még erkölcsileg emelnek is, nem kell tehát a disznókkal együtt henteregnünk a pocsolyában!

íme ezt akarja a Zrínyi Gárda: hogy Nagyasszonyunk zászlaja alatt a fiúk új Zrínyi Miklósként és a lányok új Zrínyi Ilonaként esküdjenek fel a keresztény és magyar erkölcsök védelmére és üzenjenek hadat mindennek, ami idegen mótely és a romlásba visz. Ha elég erőt érzesz magadban erre a munkára, állj e zászló alá. A Zrínyi Gárda központja: Bp., VIII., Horánszky-u. 20.

Az egyke.

A nemzetrontó bűnök legveszedelmesebbje, mely a nyilvános erkölcstelenség nyomában jár, az *egyke*, vagyis az az erkölcstelen szokás, hogy a családban csak egy gyermeket engednek élni, a többinek a megszületését mesterségesen megakadályozzák. Az egyke kettős bűn, mert egyrészt Isten hatodik parancsolata ellen van: „Ne paráználkodjál,” márpedig a gyermekszülés megakadályozásával járó házaseset paráználkodás, a bűn másrészt Isten ötödik parancsolata ellen van: „Ne ölj,” mert az élet megfojtása, ha csírájában történik is, gyilkosság.

Az egyke tehát feltétlenül erkölcstelen, bár akadtak gondolkozók, akik filozófiával, okoskodással akarták megalapozni. Ilyen az angol Mai thus Tamás, aki 1738-ban adta ki: „Essay on the Principle of Population” című könyvét. Ebben a könyvben azt állítja Malthus, hogy az emberiség megélhetését nagy veszedelem fenyegeti, mert az emberiség sokkal gyorsabban szaporodik, mint ahogy az emberiség élelmezését szaporítani lehet. Mégpedig, míg az emberiség létének fenntartásához szükséges eszközöket legfeljebb számtani haladványban (2-3-4-5-6) tudná gyarapítani az ember tudása és szorgalma, addig maga az emberi nem szaporodása mértani haladványban (2-4-8-16-32) stb. rohan előre. Ha most a két

haladvány egy-egy fokára Malthusszal együtt 25 évet számítunk, akkor az emberiség létszáma 125 év alatt, tehát öt ilyen szakasz alatt a mai létszám harminckétszeresére, a létfenntartási eszközök pedig csak az ötszörösére emelkednek. A következtetés ebből tehát az, amit a neomalthusianizmus le is vont és nagy propagandával hirdetett, hogy az emberiség szaporodását mesterségesen csökkenteni kell s elég egy, vagy legfeljebb két gyermek, többnek születnie nem szabad.

Ezzel látszólag tudományos, nemzetgazdasági alapot adtak az egykének, de csak látszólag, mert az idő egyáltalában nem igazolta Malthus aggodalmait, pedig azóta elmúlt 125 esztendő és az emberiség még mindig megél s az élelmezési lehetőség határai még mindig messze vannak. Sőt a tapasztalat is mást mutat: az egyke nem a szegény családokban divatozik, hanem éppen a gazdagoknál, mert a fényűzés, a kényelemszeretet, a szórakozás és mulatozás, a kávéházi és vendéglői élet nem szereti a gyermeket, aki mindennek akadályja.

Ezek után halljuk a statisztikus szavát. Kovács Alajos miniszteri tanácsos írja „Magyarország néperezének újjászületése” című füzetében: „A világháború előtt Magyarországon általános egyke-rendszerről beszélni nem lehetett. Születési arányunk egyike volt a legmagasabbaknak Európában. Kétségtelen azonban, hogy születési arányunk az utolsó évtizedekben folytonosan romlott.. . Általános egykéről, illetőleg az egykések elszaporodásáról a mi viszonyaink közt csak ott lehet szó, ahol a születési arány már a 25 alá süllyedt. Ilyen járás a háború előtt csupán kilenc volt egész Magyarország területén s ezek közül is csak három maradt meg, úgymint a siklói és szentlőrinci Baranyában és a központi Tolnában. Mind a három járásban főképp a reformátusok közt van elterjedve az egyke...” „A baranyai reformátusok egyke-rendszere évtizedekre nyúlik vissza s már egész irodalma van, de eddig semmiféle közvetlen vagy közvetett rendszabállyal sem lehetett neki gátat vetni, annyira befészkelte magát a népéletbe ez az erkölcstelen és nemzetpusztító szokás.”

Azt írja Kovács: „Sajátságos, hogy míg nálunk ez egyke-rendszer a fővárostól és néhány vidéki várostól eltekintve, leginkább a kisbirtokos parasztságnál, mégpedig a magyarok közt a dunántúli és garamvidéki reformátusoknál és az oláhok közt a krassószőrényi és hunyadi görögkeletieknél, a tótok közt a hont-, nógrád- és gömörmezei luteránusoknál kapott lábra, addig külföldön többnyire a városi iparos-munkásság közt terjedt el legnagyobb mértékben. Az is kétségtelen, hogy római vagy görög katolikus egykés község alig akad az országban, ami azzal magyarázható, hogy a katolikus lakosságban, legalábbis Magyarország katolikus lakosságában mélyebb és bensőbb a vallásos érzés, mint a többi felekezeteknél.”

Azért idézem Kovács Alajos szavait, mert ő nem pap, ha-

nem világi ember s így nagyobb hatással van sok emeberre a szava, amikor hirdeti, hogy *az egyke legfőbb oka a vallástalanság és erkölcstelenség és azért az egyetlen orvossága a vallásssóság és az erkölcsemelése s öntudatosodása.* Ez az a pont, ahol a szociális diák bele tud kapcsolódni az egyke pusztítása elleni küzdelembe. A fenti adatok nem arra valók, hogy ellentétet szítsanak, hanem azért idéztem, hogy lelkesítsek velük minden hazáját szerető magyar ifjút. A katolikus fiúk nagyobb gonddal féltsek s óvják a vallásos lelkületet magukban és népükben. A protestáns fiúk a statisztika adataira feleljenek azzal, hogy megváltoztassák azt vallásuk és a haza javára. Itt az a tér: a krisztusi erkölcsök követésében és megvalósításában, ahol igazán lehetséges a keresztény-keresztyén egyesülés. Itt fogjon össze minden Krisztust szerető, szavára hallgató ember, hogy a gyermek ismét Isten áldása legyen minden családban és ezzel Isten áldása legyen a hazán is.

A családi otthon.

Kőszeg határában van egy magas hegy, az Ó-ház. Ezen valamikor kilátótorony volt, mely most romokban hever. Mellette egy tábla van, mely az „Ó-ház” romjai mellett találóan hirdeti:

„A nemzet az egyénben korcsosul
S a pusztuló házban pusztul a haza.
Hiába hívsz Istent is orvosul,
Ha a szellem léha s az erkölcslaza.”

Bizony a pusztuló házban pusztul a haza, és a pusztuló családban pusztul a nemzet. És a ház, a család nálunk pusztult. Budapesten az utóbbi évtizedben minden utcáskon új kávéház nyílt és minden kávéházzal száz otthon bezárult, mert egy ragyogó kávéház száz sötét otthont jelent, egy meleg kávéház száz hideg otthont.

Mily nagy különbség van e két szó közt: otthon és lakás. Ma nagyon sok embernek nincs otthona, csak lakása, hová legfeljebb háltni jár. A lakás az hideg, rideg, az otthon meleg, mint az édesanya ölelő karja, édes, mint anyánk csókja. A lakás az egyén búvóhelye, az otthon a család meleg fészke. Bár csak lenne minden családnak otthona, puha, meleg, édes otthona!

Az angol ember, bárhová veti a sors, mindenhol énekl: „Home, sweet home!” „Otthon, édes otthonom.” A magyar ma holnap úgy jár, mint a bujdosó, kit Kölcsey énekel meg: szerte néz és nem leli honját a hazában. Fiúk! *Szerezzétek vissza a magyar otthonokat s bennük a régi magyar családi életet.*

Megint idegen példát mondok. Sajnos, mert magyart nem talállok. Az angolra az elhamarkodott ítélet azt mondja, hogy

rideg kufár, önző kalmár. És önáltató balgaságunk azt hiszi, hogy eltalálta az igazat. Pedig a tények mást mutatnak, azok azt mutatják, hogy az angolok bírják az egész világot. Tessék rátekinteni a világ térképére s megnézni rajta az angolokbirta területet s el kell fogadnunk ezt a tényt. Mi az alapja ennek? Olvastam egy szellemes francia könyvet, mely éppen azt kutatta: „A quoi tient la supériorité des Anglo-Saxons?” Honnan van az angolszász fajnak ez a szemellátható felsőbb-sége s nézi a különbséget a francia és az angol közt a nevelésben, a magános életben és társadalomban. A főök a családi élet tisztasága. Angliában még vannak otthonok, ott még van családi élet.

Ha a francia Demolins könyvét nem is olvashatjátok, de Radványi Kálmán könyvében: „Nyugat országain keresztül” azt hiszem, mindnyájan olvastátok az angol család dicséretét. Az angolt a ködös éghajlat, a tenger veszedelme is odahajtja az otthonhoz, de nincs is a világnak még egy nemzete, mely úgy ragaszkodna otthonához, mint az angol. Es itt van nagyságának titka: a meleg, bensőséges családi életben.

Fiaim! *Szeressétek vissza a magyar otthonokat s bennük a régi magyar családi életet!*

Mindegyitek két családnak tagja: az első, amelyből kiszakadtok: a szülői ház, a másik, melyet ti alkottok majd meg: a saját családotok. Szeressétek az elsőt és készüljétek a második megalapításához.

Szeressétek szülőiteket! Nem lehet jó szociális lélek az, aki nem jó gyermek. Ha tehát hivatást érzesz magadban arra a munkára, melyről most szoltam nektek, akkor először azt a kérdést vedd fel magadban: „Olyan gyermek vagyok-e én, mint aminőnek lennem kellene? Szeretem-e édes szüléimet olyan szeretettel, minővel Isten kívánja, hogy szeressem őket? Megtettem-e magam részéről, mint gyermek, hogy az én otthonomban a családi élet jobb, szebb, boldogabb legyen? Mint testvér olyan vagyok-e, aki nemhogy veszekedne, ellentéteket teremene, hanem békít, egyesít — szeret? Testvéreim örangyala vagyok-e, vagy rosszra vezetője?”

Itt az első tér, ahol szociális lélek lehetsz és ahol Isten parancsa kívánja tőled, hogy az légy. Itt mutasd meg elsősorban találékony szeretetedet s azután kiléphetsz a világba is és lehetsz a magyar föld és a magyar nép javára dolgozó igazi szociális diák.

Befejezés-

Kikhez szólok ebben a munkában?

Szólok az *önképzőkörökhöz*, mégpedig azért, mert a mostani alakjukban nem a mai világba valók, azért csak tengődnek s vergődnek. Mikor, miért alakultak az önképzőkörök? Akkor alakultak, amikor a magyar irodalomnak olvasóközöniséget kellett hódítania és virágzásnak indultak, amikor a Bach-korszak alatt az irodalom ápolására szükség volt a német szellem miatt. Céljuk az volt, hogy amit az iskola nem adott meg, azt pótolják. De már irodalmi művelést ad minden iskola; olvasóközönség is van, tehát a régi cél már nem ad lelket az önképzőkörnek s a csak verseket, novellákat termelő önképzőkör meglehetősen fölösleges, céltalan egyesület.

A ma problémáit, nehézségeit kell az önképzőkörökbe belevinni. Ilyen a technikai haladás, a természettudományi fellendülés, melynek megismertetésére sok helyütt alakult természettudományi szakosztály, mely az irodalmi művelődés mellé programjába vette a korszellem-követelte természettudományi nevelést. De még ennél is égetőbb a szociális kérdés megismerése. Ezért szükséges lenne *szociális szakosztályok* megalakítása, mely e könyvben foglalt problémákkal foglalkozna s tagjai iparkodnának a szociális ismeretekre szert tenni. Gyakorlatilag nem minden gimnazista tud küzdeni e bajok ellen, de elméletileg mindenki mélyítheti tudását, hogy egykor mint férfi azután gyakorlatilag is dolgozhassék hazája felvirágoztatásán.

Szólok testvéreimhez, a *cserkészekhez*, mint a magyar jövő reményeihez. Radványi Kálmán két nagyon szép névvel nevezett meg titeket. Olvastatok ebben a munkában is „a kis Jézus lovagjainak” történetét. Elmondta az első őr történetét, mely igazán átérezte, mit jelent számukra ez a parancs: „A Jézusnak ilyen lovagjai, akkor érdemelitek majd meg azt a másik szép nevet: „napsugár leventék!”

A napsugár az élet f akasztója, a sötétség elűzője, a bimbó kipattan tója, Isten földre küldött csókja. Ilyennek kell lennetek tinektek is, magyar cserkészek. El kell üznötök a sötétséget, a tudatlanság, a bűn éjszakáját hajnállá kell változtatnotok, Isten szeretetével eltelve kell lelketek csókjával meg-

illetni minden szenvedőt, minden beteget, hogy újra melegség járja át az emberiség szívét, s tudják egymást szeretni.

Szent Romuáldról van feljegyezve, hogy egyszer egy szegény bolonddal találkozott, akit az utcagyerekek csúfolódva kergettek s követ, sárral dobáltak. Mikor ezt a szegény üzött lelket meglátta, mélységesen megszánta, odament hozzá, megölelte és sárral összepiszkított arcát megcsókolta. A szegény bolond erre a csókra visszanyerte az eszét és elmondta, hogy úgy érezte, mintha Krisztus lépett volna hozzá és a csók az ő erejét hozta volna.

Így is van ez, fiúk, valahányszor szociális lélekkel léptek oda egy tudatlanhoz őt tanítani, beteghez rajta segíteni, bűnös-höz őt fölemelni, Krisztus csókját hintitek s akkor vagytok igazi „napsugárleventék”, „a kis Jézus igazi lovagjai,” akkor vagytok egyszóval igazán cserkészek.

Szólok a *kongreganistákhoz* is, és mindazokhoz, akik a vallásos lelket iparkodnak magukban elmélyíteni. Krisztus első tanítványait arról ismerték fel a pogányok is: „íme, hogy szeretik egymást!” Ma is: *az igazi vallásosság ismertető jele a tevékeny felebaráti szeretetnek.* Ne felejtsetek el, hogy amit Szent János apostol ír a levelében: Ha valaki azt mondja, hogy Istent szereti s emellett felebarátját nem szereti, az hazudik. Azért keveset ér az a vallásosság, mely csak *a maga kielégültségét* keresi az imádságban, elmélkedésben. Az ilyen vallásosság csak szép lepellel letakart önzés. Akiben Krisztus lelke van, az követi a jó pásztort, aki másokért áldozza fel életét.

Tehát a Mária szemlélődését egészítse ki nálatok Márta buzgósága. Ha valahol, hát éppen a kongregációkban lehetne megcsinálni a Szent Vince-egyesületet, Igazi jótékonytságot csak vallásos lélek gyakorolhat, mert, mint Röscher írja: „A szegényápolás lelke a szegények lelkének ápolása.”

Szólok hozzátok is *magyar lányok!* Széchenyi István nektek ajánlja főmunkáját, a Hitelt. „Honunk szebb lelkű leányai” vagytok ma is, s ezért ma is az a feladatotok, ami a száz év előtti magyar^ lányoké. Ma elsősorban ti vagytok hivatva visszaszerezni a magyar otthonokat s bennük visszaállítani a régi magyar családi életet. A szociális leányt más szóval házias leánynak nevezik. Tudom, hogy ma ez nem ideál. Ma nem a ház, hanem a korzó kell a lánynak. De nem mindegyiknek! Hála Isten, hogy vannak még ma is házias magyar lányok, akik megteremthetik még a boldog magyar életet.

Ne higgyétek, hogy a fiúknak, aki értékes közöttük, a *fiús* frizurás, rövidszoknyás lányok tetszenek. És hogy a mai fiatalság jórésze messze van a régi, szolid magyar szellemtől, abban ti is bűnösök vagytok, leányok! Mert ne feledjétek el, a fiúk mindig úgy viselkednek veletek szemben, ahogy ti megengeditek. Ti vagy a fiúk fölött, vagy a fiúk alatt álltok, velük együtt soha. Vagy emelitek őket, mint eszmények, melyre fel-

tekintünk, vagy lerántjátok őket, mint csábító szirén, melytől futunk.

Választanotok kell tehát, rajta, válasszátok a jobb részt és a szociális munkában járjatok legelől.

Szólok végül *az egyetemre, főiskolára került ifjakhoz!* Igazában nektek szól ez az írás, mert ti tudtok leginkább beleállni ebbe a szociális munkába.

Papini, híres olasz író a „Storia di Jesu Christi” könyvében érdekesen mutat rá, hogy a Megváltó nyilvános munkája előtt egyszerű asztalos volt. Példa ebben is, hogy emberismeretre, szociális érzekre, hogy tudunk igazán szert tenni. Akár orvos, akár pap, akár tanár, akár mérnök, vagy akár jogász, akár kereskedő vagy bármi akarsz lenni, munkád úgy lesz igazán eredményes, ha egyetemi éveidben szociális munkának szentelsz egy időt, mert emberismeretet, minden hivatáshoz szükséges szociális lelket így tudtok kialakítani magatokban.

Ez a könyv eszméket adott s rámutatott néhány tetre is. Hivatását azonban akkor tölti be, ha nyomában sok-sok új eszme és még sokkal, de sokkal több új tett támad. Ha meglesz ez az eredménye, akkor ez is hozzájárult ahhoz, ami főcélja, hogy

*a magyar újra magyar legyen,
Magyarország újra a magyaroké legyen,
az egészséges családnak magva ne szakadjon
és a tiszta szellemű magyarokban a magyar élet
újra felvirágozzék.*

TARTALOMJEGYZÉK

Programunk	5
ELSŐ FEJEZET. Küzdelem a tudatlanság ellen. <i>(Hogy a magyar magyar legyen.)</i>	
A kultúra terjesztésének eszközei	7
Néhány útmutató tett	11
A magyar „Afrika”	15
Dal-kultúra — magyar kultúra	71
MÁSODIK FEJEZET. Küzdelem a szegénység ellen. <i>(Hogy Magyarország a magyaroké legyen.)</i>	
Néhány útmutató tett	20
A kis Jézus lovagjai	23
A takarékoság	28
A szövetkezetek	30
HARMADIK FEJEZET. Küzdelem a betegség ellen. <i>(Hogy a magyar erős legyen.)</i>	
A gyermekhalandóság	33
A tüdővész	36
A nemi betegségekről	38
A fajvédelem	41
NEGYEDIK FEJEZET. Küzdelem a bűn ellen. <i>(Hogy a magyar nemes legyen.)</i>	
Az iszákosság	43
Az erkölcstelenség	48
Egy magyar tett	52
Az egyke	53
A családi otthon	55

BEFEJEZÉS.